

IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 23.9.2021
SWD(2021) 275 final

DOKUMENT TA' HIDMA TAL-PERSUNAL TAL-KUMMISSJONI

dwar il-pjanijiet territorjali għal tranżizzjoni ġusta

1. INTRODUZZJONI

Bħala parti mill-Patt Ekoloġiku Ewropew, gie stabbilit il-Mekkaniżmu għal Tranzizzjoni Ġusta (JTM) biex l-ebda persuna u l-ebda reġjun ma jithallew lura fit-tranzizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima. Dan jinkludi l-Fond għal Tranzizzjoni Ġusta (Just Transition Fund, JTF), li se jinvesti EUR 17,5 biljun fil-perjodu 2021-2027 fit-territorji l-aktar affettwati mit-tranzizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima.

Ir-Regolament tal-JTF daħal fis-seħħ fl-1 ta' Lulju 2021¹. L-Istati Membri digà qed ihejju l-pjanijiet territorjali għal tranzizzjoni ġusta (territorial just transition plans, TJTP) tagħhom u l-programmi tal-politika ta' koeżjoni relatati, abbażi tal-Anness D tar-rapport tal-pajjiż tagħhom tas-Semestru Ewropew ta' Frar 2020².

Dan id-dokument jesprimi l-fehma tas-servizzi tal-Kummissjoni u ma jimpenjax lill-Kummissjoni Ewropea. Il-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea biss hija kompetenti sabiex tinterpreta b'awtorità d-dritt tal-Unjoni.

2. KUNTEST STRATEĠIKU FIL-LIVELL TAL-UE

Il-Patt Ekoloġiku Ewropew huwa l-istrategija l-ġdida tal-Ewropa għat-ktabbir. Dan jistabbilixxi objettiv ambizzjuż fit-tul li l-Unjoni tiġi ttrasformata f'ekonomija moderna, effiċjenti fir-riżorsi u kompetittiva, fejn ma jkun hemm l-ebda emissjoni netta ta' gassijiet serra (GHG) sal-2050, fejn it-ktabbir ekonomiku jkun diżakkoppjat mill-użu tar-riżorsi u fejn l-ebda persuna jew reġjun ma jithalla lura. Dan jenfasizza l-htieġa ta' bidla trasformattiva fis-setturi kollha, bħat-trasport, l-enerġija, l-agrikoltura, il-bini u l-industrija, filwaqt li jiġi evitat l-intrappolament fi Prattiki mhux sostenibbli³.

Il-ġestjoni tat-tranzizzjonijiet lejn is-sostenibbiltà teħtieġ il-formulazzjoni ta' viżjoni strateġika, l-investment f'soluzzjonijiet innovattivi u l-użu tagħhom, l-eliminazzjoni gradwali ta' Prattiki mhux sostenibbli u l-iżgurar li t-trasformazzjoni sseħħ b'mod ġust⁴. Madankollu, mhux l-Istati Membri, ir-reġjuni u l-ibliet kollha jibdedw it-tranzizzjoni mill-istess punt jew għandhom l-istess kapaċità biex iwiegħbu, u n-nies u l-ħaddiema se jiġu affettwati b'modi differenti. Għalhekk, il-Patt Ekoloġiku Ewropew jibdel l-isfidi klimatiċi u ambjentali f'opportunitajiet, u għandu l-għan li jagħmel it-tranzizzjoni ġusta u inkluziva għal kulħadd.

¹ Ir-Regolament (UE) 2021/1056 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Ġunju 2021 li jistabbilixxi l-Fond għal Tranzizzjoni Ġusta.

² Id-Direttorat Ġenerali tal-Kummissjoni għall-Appoġġ għar-Riformi Strutturali jipprovdi 17-il Stat Membru b'appoġġ tekniku għat-tnejn tat-TJTPs. Barra minn hekk, skont l-Istrument ta' Appoġġ Tekniku, l-Istati Membri jistgħu jirċievu appoġġ dedikat għall-implimentazzjoni tat-tranzizzjoni ġusta.

³ COM(2019) 640 final.

⁴ Sett ta' għodod dwar it-tranzizzjonijiet lejn is-sostenibbiltà,

Il-JTM għe stabbilit bħala parti mill-Pjan ta' Investiment għall-Patt Ekoloġiku Ewropew biex titwettagħ l-ambizzjoni li ma jithalla l-ebda reġjun lura⁵. Dan jinkludi l-JTF, li huwa stabbilit fil-qafas tal-politika ta' koeżjoni, il-politika ewlenija tal-UE biex jitnaqqsu d-disparitajiet u tiġi indirizzata l-bidla strutturali fir-reġjuni tal-Ewropa. Il-ġestjoni kondiviża tal-politika ta' koeżjoni tiżgura li l-awtoritajiet nazzjonali, reġjonali u lokali u l-partijiet ikkonċernati jkollhom is-sjieda tal-istrategija ta' tranżizzjoni. Minbarra l-JTF, skema dedikata ta' tranżizzjoni ġusta taħt InvestEU se tiffoka fuq l-attrazzjoni ta' investimenti privati f'dawk it-territorji, filwaqt li faċilità ta' self tas-settur pubbliku, appoġġata mill-baġit tal-UE, se toffri kundizzjonijiet ta' self preferenzjali biex tappoġġa l-investimenti pubbliċi.

Il-JTM jislet tagħlimiet minn proċessi preċedenti ta' trasformazzjoni strutturali u għandu l-għan li jevita li l-esperjenzi tal-passat tat-territorji jithallew lura bħala konsegwenza tad-deindustrijalizzazzjoni. Dan jibni fuq l-għarfien espert ta' inizjattivi preċedenti u eżistenti, bħall-inizjattivi Komunitarji preċedenti dwar id-diversifikazzjoni taż-żoni industrijali li jiddependu mill-industriji fi kriżijiet (RESIDER, RENAVAL, RECHAR)⁶, l-Inizjattiva għar-Reġjuni tal-Faħam fi Tranżizzjoni, li tiegħu approċċ integrat għat-tranżizzjoni f'34 reġjun b'ekonomiji li jiddependu ħafna mill-faħam, mill-pit u mix-shale bituminuż⁷, jew l-azzjoni pilota dwar ir-Reġjuni fi Tranżizzjoni Industrijali⁸. Il-JTM huwa ġdid fl-approċċ tiegħu li jikkombina enfasi kemm fuq ir-reġjuni li jiddependu fuq il-fjuwils fossili kif ukoll dawk b'intensità ta' gassijiet serra, u li jorbot l-oġettiv tan-newtralità klimatika ma' approċċ ibbażat fuq il-post biex jittaffew l-impatti negattivi tat-tranżizzjoni. Dan jipprovdi wkoll taħlita utli ta' strumenti ġodda, li jikkombinaw għotjiet ma' self lis-setturi pubbliċi u privati.

3. ELIĠIBILTÀ: IT-TERRITORJI L-AKTAR AFFETTUVATI B'MOD NEGATTIV MIT-TRANŻIZZJONI

<i>Dispożizzjonijiet rilevanti fil-leġiżlazzjoni</i>	
<i>Regolament</i>	<i>Artikoli, premissi jew annessi</i>
Ir-Regolament dwar il-Fond għal Tranżizzjoni Ġusta (2021/1056)	Artikolu 2 – Għanijiet speċifiċi Artikolu 6 – Allokazzjonijiet speċifiċi għar-reġjuni ultraperiferiċi u l-gżejjer Artikolu 11 – Il-pjanijiet territorjali għal tranżizzjoni ġusta Anness II – Mudell għall-pjanijiet territorjali għal tranżizzjoni ġusta (taqsima 1) Premessi 2, 5, 8 u 19
<i>Leġiżlazzjoni relatata</i>	
Ir-Regolament dwar il-Governanza tal-Unjoni tal-Energija ⁹	

⁵ COM(2020) 21 final.

⁶ <https://cordis.europa.eu/article/id/1663-assessment-of-community-initiatives-on-the-diversification-of-industrial-areas-dependent-upon-i/>

⁷ https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/initiative-for-coal-regions-in-transition_pl

⁸ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/industrial-transition

⁹ Ir-Regolament (UE) 2018/1999 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-11 ta' Diċembru 2018 dwar il-Governanza tal-Unjoni tal-Energija u tal-Azzjoni Klimatika, li jemenda r-Regolamenti (KE) Nru 663/2009 u (KE) Nru 715/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, id-Direttivi 94/22/KE, 98/70/KE, 2009/31/KE, 2009/73/KE, 2010/31/UE, 2012/27/UE u 2013/30/UE tal-Parlament Ewropew u tal-

“Dawn it-territorji għandhom ikunu dawk l-aktar milquta hażin fuq il-bażi tal-impatti ekonomiċi u soċjali li jirriżultaw mit-tranzizzjoni” (l-Artikolu 11(1) tal-JTF)

Sabiex jingħelbu l-isfidi ewlenin tat-tranzizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima, b'mod partikolari fir-rigward ta' kwistjonijiet ekonomiċi u ta' impjeg, se jkun meħtieġ li r-riżorsi finanzjarji disponibbli jiġu ffokati fuq dawk it-territorji li għalihom din it-tranzizzjoni għandha l-aktar impatt ekonomiku u soċjali negattiv. Għall-kuntrarju tal-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali (FEŻR) u l-Fond Soċjali Ewropew Plus (FSE+), il-JTF se jikkoncentra fuq għadd limitat ta' reġjuni tan-NUTS3¹⁰ jew partijiet minn dawk ir-reġjuni. Għalhekk, sabiex jiġu appoġġati mill-JTF, it-territorji se jkollhom jiġġustifikaw id-dipendenza tagħhom fuq il-fjuwils fossili (b'mod partikolari l-faħam, il-linjite, il-pit, ix-shale bituminuż, iż-żejt tqil u d-diżil) u/jew fuq attivitajiet industrijali b'intensità ta' gassijiet serra. Jeħtieġ li jkun iġġustifikat ukoll li dawk it-territorji partikolari huma l-aktar milquta hażin abbażi tal-impatti ekonomiċi u soċjali li jirriżultaw mit-tranzizzjoni, b'mod partikolari fir-rigward tal-ammont ta' impjegi li mistennija jintilfu u t-trasformazzjoni tal-proċessi ta' produzzjoni tal-faċilitajiet industrijali bl-ogħla intensità ta' gassijiet serra¹¹.

“[It-tranzizzjoni] ser tkun b'mod partikolari eżiġenti fuq dawk l-Istati Membri li jiddependu, jew li sa f'it ilu kienu jiddependu, ħafna mill-fjuwils fossili jew minn attivitajiet industrijali b'emissjonijiet għoljin ta' gassijiet serra li ser jiġu eliminati b'mod gradwali jew li għandhom bżonn jadattaw” (il-Premessa 8 tal-JTF)

L-Istati Membri kollha huma affettwati mill-miri tal-UE għall-klima u l-enerġija għall-2030 u mit-tranzizzjoni lejn in-newtralità klimatika tal-UE sal-2050. Il-pjanijiet nazzjonali tagħhom għall-enerġija u l-klima (NECP)¹² u strategiji rilevanti oħrajn bħall-Istrateġiji Nazzjonali fit-Tul¹³, fejn disponibbli, jiddeskrivu l-miri, il-politiki u l-miżuri nazzjonali biex jintlaħqu u jagħtu valutazzjoni tal-impatti soċjali u ekonomiċi mistennija. Ir-reġjuni fil-mira tal-JTF jeħtieġu aktar għajna minn oħrajn biex jadattaw għat-tranzizzjoni lejn in-newtralità klimatika u jibbenefikaw minnha, minħabba t-tnaqqis u/jew it-trasformazzjoni tas-setturi ekonomiċi li jiddependu minnhom. L-attivitajiet ekonomiċi bbażati fuq il-produzzjoni tal-fjuwils fossili huma mistennija li jiffaċċjaw tnaqqis irriversibbli fil-produzzjoni ekonomika u fil-livelli tal-impjegi. Setturi oħra b'livelli għoljin ta' intensità tal-emissjonijiet ta' gassijiet serra, li għalihom jistgħu jinstabu alternattivi teknoloġiċi għal proċessi b'intensità ta'

Kunsill, id-Direttivi tal-Kunsill 2009/119/KE u (UE) 2015/652 u li jhassar ir-Regolament (UE) Nru 525/2013 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill (ĠU L 328, 21.12.2018, p. 1).

¹⁰ Nomenklatura ta' Unitajiet Territorjali għall-Istatistika.

¹¹ Il-Kummissjoni pprezentat il-fehmiet preliminari tagħha dwar l-oqsma ta' investiment prijoritarju għall-JTF f'kull Stat Membru bħala parti mill-proċess tas-Semestru Ewropew (kif stabbilit fl-Anness D tar-rapporti tal-pajjiżi tas-Semestru Ewropew ta' Frar 2020, ara https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-overview-investment-guidance-just-transition-fund-2021-2027-member-state-annex-d_en). Id-deċiżjoni finali tal-Kummissjoni dwar il-kamp ta' applikazzjoni ġeografiku tittiehed billi jiġu adottati l-programmi li għalihom huma annessi l-pjanijiet territorjali ta' tranzizzjoni ġusta.

¹² https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/national-energy-climate-plans_en

¹³ https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/implementation-eu-countries/energy-and-climate-governance-and-reporting/national-long-term-strategies_en

karbonju sabiex tinzamm il-produzzjoni ekonomika u jiżdienu l-impjegi, minflok se jkollhom bżonn jgħaddu minn trasformazzjoni.

Il-Kummissjoni diġà identifikat il-potenzjal li ġej ta' tnaqqis jew trasformazzjoni tas-setturi affettwati mit-tranzizzjoni lejn in-newtralità klimatika:

Setturi bi tnaqqis (bil-griz) u li għaddejjin minn trasformazzjoni (bil-oranġjo) identifikati fl-Annessi D tar-rapporti tal-pajjiżi tas-Semestru Ewropew ta' Frar 2020

L-impatt soċjali tat-tranzizzjoni lejn in-newtralità klimatika huwa primarjament marbut mal-impjegi, b'konsegwenzi diretti għall-għajxien tal-unitajiet domestiċi u tal-familji, l-esklużjoni soċjali u implikazzjonijiet importanti tal-generu. Fir-rigward tas-setturi fl-UE bi tnaqqis, kważi 237 000 persuna huma impjegati f'attivitajiet relatati mal-faħam, filwaqt li kważi 10 000 persuna huma impjegati f'attivitajiet ta' estrazzjoni tal-pit u madwar 6 000 huma impjegati fl-industrija tax-shale bituminuż. Bosta impjegi indiretti addizzjonali jiddependu wkoll fuq il-katina tal-valur tal-fjuwils fossili. L-industriji b'intensità ta' gassijiet serra jimpjegaw ukoll għadd sinifikanti ta' nies. F'xi każijiet, l-impatt soċjali ma huwiex se jkun assoċjat mat-telf ta' impjegi iżda ma' hteġa sinifikanti ta' taħriġ mill-ġdid jew titjib tal-ħiliet tal-ħaddiema fis-setturi industrijali kif ukoll hteġa tal-mobbiltà tal-ħaddiema biex jakkumpanjaw it-trasformazzjonijiet teknoloġiċi meħtieġa. Minbarra r-riperkussjonijiet fuq l-impjegi, it-tranzizzjoni jista' jkollha impatt fuq l-introjti u d-distribuzzjoni tagħhom, l-inkluzjoni soċjali, il-koeżjoni komunitarja, il-kundizzjonijiet tal-għajxien, il-faqar enerġetiku, l-aċċess għas-servizzi pubbliċi jew aspetti soċjali oħra.

L-impatt ekonomiku tat-tranzizzjoni se jvarja bejn is-setturi bi tnaqqis u dawk li għaddejjin minn trasformazzjoni. It-tnaqqis fl-estraxxjoni, fil-produzzjoni u fl-użu tal-fjuwils fossili huwa assoċjat mal-għeluq tal-minjieri u tas-siti ta' estraxxjoni, mat-telf tal-assi u mad-dekummissjonar tal-impjanti tal-enerġija li jaħdmu bil-fjuwils fossili. Pereżempju, l-istimi juru li bejn nofs u żewġ terzi tal-kapaċità attwali tal-potenza li taħdem bil-faħam se tiġi rtirata

sal-2030¹⁴. Barra minn hekk, il-pjanijiet nazzjonali għat-tneħħija gradwali tal-faħam qed jaċċelleraw f'xi Stati Membri¹⁵. Dan it-tnaqqis se jkollu b'mod partikolari impatt ekonomiku fuq l-iżvilupp tar-reġjuni tal-faħam, li l-maġġoranza tagħhom diġà għandhom PDG per capita reġjonali aktar baxx mill-medja nazzjonali¹⁶. L-għeluq tal-minjieri u d-dekummissjonar tal-impjanti tal-enerġija li jaħdmu bil-fjuwils fossili se jinvolvu bidliet strutturali assoċjati f'industriji relatati (eż. il-manifattura tat-tagħmir tal-minjieri, l-industriji tal-ipproċessar, jew it-trasport u l-loġistika). Dan se jkollu wkoll impatt fuq l-industriji intensivi fl-enerġija, bħall-produzzjoni tal-azzar, li jżid mal-ħtiġijiet ta' trasformazzjoni ta' dawn l-industriji u r-reġjuni.

L-impatt ekonomiku fuq is-setturi li għaddejjin minn trasformazzjoni huwa relatat l-aktar mal-allinjament tal-iżvilupp ekonomiku u l-kompetittività bil-ħtieġa għal tnaqqis profund fl-emissjonijiet biex jikkontribwixxi għall-miri tal-Unjoni għall-enerġija u l-klima għall-2030 u għall-mira tan-newtralità klimatika għall-2050. L-industrija, minbarra l-ġenerazzjoni tal-enerġija, kienet tirrappreżenta madwar 20 % tal-emissjonijiet tal-UE fl-2018¹⁷. Dawn huma marbuta mal-użu tal-enerġija kif ukoll mal-proċessi industrijali. It-tnaqqis sinifikanti fl-emissjonijiet industrijali ta' gassijiet serra li huwa meħtieġ biex jintlaħqu l-miri tal-2030 u l-miri tal-2050¹⁸ se jibbaża parzjalment fuq il-kisbiet fl-effiċjenza, fuq il-bdil tal-fjuwil u fuq l-elettrifikazzjoni¹⁹. Madankollu, dan se jirrikjedi wkoll bidliet fix-xejriet tal-produzzjoni u l-użu ta' teknoloġiji li ma humiex użati fuq skala kbira f'ħafna każijiet, pereżempju fis-siment, fil-produzzjoni tal-azzar jew fis-sustanzi kimiċi. Dawn it-trasformazzjonijiet teknoloġiċi se jeħtieġu investiment sinifikanti minn issa, biex jiġu evitati intrappolamenti u assi mhux rekuperabbli.

“biex jiġu indirizzati l-impatti soċjali, demografiċi, ekonomiċi, tas-saħħa u ambjentali tat-tranżizzjoni” (l-Artikolu 11(2)(d) tal-JTF)

F'xi każijiet, it-tranżizzjoni jista' jkollha **impatti demografiċi** usa' meta, bħala riżultat tat-tnaqqis ta' ċerti setturi, reġjun isir post inqas attraenti biex wieħed jgħix u jaħdem fih. Iż-żgħażaġh jistgħu jiġu affettwati b'mod speċjali, mhux biss minħabba li jiffaċċjaw livelli oghla mill-medja ta' qgħad iżda wkoll minħabba li huma aktar inklinati li jemigraw 'il barra mir-reġjun²⁰. Iżda l-anzjani, il-minoranzi u l-ħaddiema b'diżabilità, b'mard okkupazzjonali jew bi

¹⁴ Kapetaki, Z., Alves Dias, P., Conte, A., Kanellopoulos, K., Mandras, G., Medarac, H., Nijs, W., Ruiz, P., Somers, J., Tarvydas, D., Recent trends in EU coal, peat and oil shale regions, EUR 30618 EN, Uffiċċju tal-Pubblikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea, il-Lussemburgu, 2021, ISBN 978-92-76-30987-1, doi:10.2760/510714, JRC123508.

¹⁵ https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/coal-regions-transition_en

¹⁶ Alves Dias, P. et al., EU coal regions: opportunities and challenges ahead, EUR 29292 EN, Uffiċċju tal-Pubblikazzjonijiet tal-Unjoni Ewropea, il-Lussemburgu, 2018, ISBN 978-92-79-89884-6, doi:10.2760/064809, JRC112593.

¹⁷ https://ec.europa.eu/clima/sites/default/files/strategies/progress/docs/com_2020_777_en.pdf

¹⁸ https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en

¹⁹ Ara “Pjaneta Nadifa għal kulhadd” - COM(2018) 773 final (it-Taqsima 4.5 u l-Anness 7.6), u l-valutazzjoni tal-impatt li takkumpanja l-Pjan dwar il-Mira Klimatika għall-2030 - SWD(2020) 176 final (b'mod partikolari l-Anness 9.4.2.7).

²⁰ Toolkit on youth for a just transition, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2021/youth-for-a-just-transition-a-toolkit-for-youth-participation-in-the-just-transition-fund

problemi oħra ta' saħħa (mentali) jistgħu wkoll jiġu affettwati b'mod sproporzjonat mit-tranzizzjoni.

Fl-aħħar, għandhom jiġu indirizzati l-**impatti ambjentali** assoċjati mat-tranzizzjoni lil hinn mill-attivitajiet b'intensità ta' karbonju jew mill-produzzjoni tal-fjuwils fossili. B'mod partikolari, il-waqfien tal-attivitajiet ta' estrazzjoni, l-għeluq tal-minjieri jew id-dekummissjonar ta' ċerti impjanti tal-produzzjoni jistgħu jkunu assoċjati ma' art mitluqa, mal-kontaminazzjoni tal-ħamrija u tal-ilma, mal-instabbiltà ġeofizika jew ma' perikli ambjentali oħra, inklużi r-**riskji għas-saħħa**²¹. Għat-torbiera jista' jkun hemm impatt, anke wara li l-attivitajiet tal-estraxxjoni tal-pit ikunu waqfu, fuq id-degradazzjoni tal-ekosistemi u l-kapaċità tagħhom li jwettqu servizzi tal-ekosistema (inklużi l-assorbiment u l-ħżin tal-karbonju).

Bħala konklużjoni, il-JTF jiffoka fuq dawk it-territorji li jkunu qed jiffaċċjaw l-akbar sfidi fit-tranzizzjoni lejn in-newtralità klimatika. Dan jeħtieġ li jkun iġġustifikat fid-dawl tad-dipendenza attwali tat-territorji fuq setturi bi tnaqqis jew li għaddejjin minn trasformazzjoni u pjanijiet biex jinvolvu ruħhom fit-tranzizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima fl-UE. B'mod partikolari, l-Istati Membri jeħtieġ li juru l-bidliet mistennija fil-profilu tal-ħiliet mitluba fis-suq tax-xogħol lokali, it-tnaqqis fl-impjiegi fil-produzzjoni u fl-użu tal-fjuwils fossili, jew it-trasformazzjoni tal-proċessi ta' produzzjoni tal-faċilitajiet industrijali bl-ogħla intensità ta' gassijiet serra. Meta t-territorji identifikati jinkludu gzejjer jew reġjuni ultraperiferiċi, għandha tingħata attenzjoni partikolari dwar jekk is-sitwazzjoni speċifika tagħhom teħtieġ approċċ differenti biex jiġu indirizzati l-impatti soċjali u ekonomiċi tat-tranzizzjoni. B'mod partikolari, l-elementi relatati mal-isfidi tat-tranzizzjoni tal-enerġija f'dawn it-territorji ma jistgħux jitqiesu separatament.

Fl-aħħar, meta Stat Membru (f'abbozz tat-TJTP, abbozz ta' programm jew modifika proposta ta' programm eżistenti) jitlob li jiġu inklużi territorji addizzjonali (meta mqabbla mal-kamp ta' applikazzjoni ġeografiku propost qabel jew ma' TJTP adottat qabel mill-Kummissjoni), it-talba tiegħu se tiġi vvalutata abbażi tal-elementi deskritti hawn fuq, filwaqt li titqies id-definizzjoni taż-żona u tal-popolazzjoni koperta, is-setturi bi tnaqqis jew li għaddejjin minn trasformazzjoni milquta mit-tranzizzjoni, l-impatti soċjoekonomiċi negattivi li għandhom jiġu indirizzati u l-koerenza mal-prijoritajiet ġeografiċi identifikati tal-Kummissjoni (inkluża l-intensità impliċita tal-għajnuna). Il-Kummissjoni se tieħu pożizzjoni formali dwar tali talbiet billi tadotta jew temenda l-programmi rilevanti.

4. PROĊESS TA' TRANZIZZJONI U SFIDI

<i>Dispożizzjonijiet rilevanti fil-legiżlazzjoni</i>	
<i>Regolament</i>	<i>Artikoli, premessi jew annessi</i>
Ir-Regolament dwar il-Fond għal Tranzizzjoni Ġusta (2021/1056)	Artikolu 2 – Għanijiet speċifiċi Artikolu 7 – Aċċess kondizzjonali għar-riżorsi Artikolu 11 – Il-pjanijiet territorjali għal tranzizzjoni ġusta Anness II – Mudell għall-pjanijiet territorjali għal tranzizzjoni ġusta

²¹ B'kont meħud tal-prinċipju ta' min inigges ihallas, f'konformità mal-Artikolu 191 tat-TFUE.

	Premessi 18 u 19
Legiżlazzjoni relatata	
Ir-Regolament dwar il-Governanza tal-Unjoni tal-Energija	
Ligi Ewropea dwar il-Klima ²²	

Bhala l-ewwel pass fid-determinazzjoni tal-logika ta' intervent tal-JTF f'territorju affettwat, TJTP għandu jagħti dettalji dwar il-proċess ta' tranżizzjoni li se jiġi implimentat fit-territorju sabiex tinkiseb ekonomija newtrali għall-klima.

“deskrizzjoni tal-proċess ta' tranżizzjoni fil-livell nazzjonali lejn ekonomija newtrali għall-klima, inkluż skeda ta' żmien għall-passi ewlenin ta' tranżizzjoni” (l-Artikolu 11(2)(a) tal-JTF)

Kull TJTP għandu jkun fih deskrizzjoni tal-**proċess ta' tranżizzjoni fil-livell nazzjonali**, inkluż skeda ta' żmien għall-passi ewlenin ta' tranżizzjoni lejn il-miri għall-klima u l-enerġija tal-2030²³ u lejn il-mira tan-newtralità klimatika tal-2050. Dawn il-passi għandhom ikunu konsistenti mal-NECPs u mal-Istrategġija Nazzjonali fit-Tul, b'mod partikolari l-investimenti ppjanati, il-perjodu ta' żmien tal-passi ewlenin ta' tranżizzjoni, il-kontribuzzjoni għall-miri nazzjonali, l-oġettivi li għandhom jintlaħqu u l-azzjonijiet li għandhom jittiehdu għat-tranżizzjoni ġusta²⁴. Għandha titqies l-aħħar verżjoni aġġornata tal-NECP u l-valutazzjoni tal-Kummissjoni tal-NECPs finali, inklużi ambizzjonijiet oġġa fejn rilevanti.

“Jenħtieġ li l-appoġġ tal-JTF ikun jiddependi fuq l-implimentazzjoni effettiva ta' proċess ta' tranżizzjoni f'territorju” (il-Premessa 18 tal-JTF)

It-TJTP se jkun jeħtieġ ukoll juri evidenza ċara ta' proċess ta' tranżizzjoni u l-impatt tiegħu **fil-livell tat-territorju kkonċernat** fil-futur qrib (sal-2030 jew qabel). Jekk l-implimentazzjoni (ippjanata) ta' proċess ta' tranżizzjoni sal-2030 ma tkunx tista' tintwera f'territorju partikolari, it-TJTP korrispondenti ma jkunx komplut.

Kull TJTP għandu jinkludi pjan dettaljat tal-proċess ta' tranżizzjoni fil-livell nazzjonali lejn ekonomija newtrali għall-klima. Barra minn hekk, kwalunkwe incertezza dwar il-proċess ta'

²² Ir-Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi l-qafas biex tinkiseb in-newtralità klimatika u li jemenda r-Regolamenti (KE) Nru 401/2009 u (UE) 2018/1999 (“il-Ligi Ewropea dwar il-Klima”), kien għadu ma ġiex ippubblikat meta nkiteb dan id-dokument.

²³ L-Artikolu 2(11) tar-Regolament dwar il-Governanza tal-Unjoni tal-Energija jistabbilixxi l-miri tal-Unjoni għall-2030 għall-enerġija u l-klima. Dawn jinkludu tnaqqis ta' mill-inqas 40 % fl-emissjonijiet ta' gassijiet serra (mil-livelli tal-1990), sehem ta' mill-inqas 32 % għall-enerġija rinnovabbli u titjib ta' mill-inqas 32,5 % fl-effiċjenza enerġetika. Bhala parti mill-Patt Ekoloġiku Ewropew, ir-Regolament dwar il-Ligi Ewropea dwar il-Klima jikkonferma l-mira klimatika oġġa ta' mill-inqas 55 % għall-2030. Il-Kummissjoni adottat il-pakkett legiżlattiv “lesta għall-mira ta' 55 %” fl-14 ta' Lulju 2021 li se jallinja l-legiżlazzjoni rilevanti dwar il-klima u l-enerġija mal-mira l-ġdida (https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_mt#documents). F'dan il-kuntest, il-Kummissjoni enfasizzat li r-rwol tal-bjar ta' karbonju se jkollu jżidied sal-2030, u li l-proposta li jmiss tal-Kummissjoni għar-reviżjoni għar-Regolament eżistenti tal-UE dwar l-Użu tal-Art u l-Forestrija għandha tkun konformi ma' dik l-ambizzjoni.

²⁴ Meta l-aġġornament ta' NECP skont l-Artikolu 14 tar-Regolament dwar il-Governanza tal-Unjoni tal-Energija ikun jeħtieġ reviżjoni ta' TJTP, din ir-reviżjoni se titwettaq bhala parti mill-eżercizzju ta' rieżami ta' nofs it-terminu f'konformità mal-Artikolu 18 tas-CPR.

tranżizzjoni nazzjonali ma teliminax ir-responsabbiltà tal-Istat Membru fil-kuntest tal-obbligi tal-JTF li jistabbilixxi proċess ta' tranżizzjoni fil-livell tat-territorju f'konformità mal-impenn nazzjonali għall-miri tal-2030 u l-2050 (magħmul fil-kuntest tal-Liġi tal-UE dwar il-Klima), b'impatt sal-2030 jew qabel fil-livell tat-territorju kkonċernat. Il-proċess ta' tranżizzjoni għandu jirreferi għall-iskeda ta' żmien għat-twaqif jew għat-tnaqqis sinifikanti fl-estrazzjoni, fil-produzzjoni jew fl-użu tal-fjuwils fossili, jew għall-iskeda ta' żmien għat-trasformazzjoni tal-attivitajiet, tal-proċessi u tal-outputs f'setturi b'intensità ta' gassijiet serra.

Il-proposti biex jiġi estiż il-kamp ta' applikazzjoni ġeografiku għal territorji fejn ma jkun hemm l-ebda proċess ta' tranżizzjoni ċar b'impatt soċjoekonomiku negattiv assoċjat sal-2030 jew qabel, ma għandhomx jiġu aċċettati.

F'territorji fejn hemm incertezza dwar l-implimentazzjoni ta' proċess ta' tranżizzjoni minhabba l-kontinwazzjoni jew il-ftuħ ta' attivitajiet ta' fjuwils fossili, għandu jkun hemm valutazzjoni każ b'każ tal-ġustifikazzjoni pprezentata fl-abbozz tat-TJTPs, filwaqt li jitqiesu żewġ kundizzjonijiet:

- Fir-rigward tal-implimentazzjoni tat-tneħħija gradwali tal-attivitajiet ta' fjuwils fossili, il-Kummissjoni ma għandhiex taċċetta TJTPs li huma bbażati fuq proċess ta' tnaqqis żgħir jew parzjali tal-attivitajiet ta' fjuwils fossili u tal-emissjonijiet korrispondenti ta' gassijiet serra, li b'mod ċar ma humiex konformi ma' perkors biex jintlahqu l-miri tal-2030 u tal-2050. Tnaqqis sinifikanti fl-emissjonijiet ifisser li t-territorju juri bħala minimu kontribut proporzjonat għall-miri nazzjonali għall-klima u l-enerġija għall-2030. Dan jeħtieġ ukoll li jkun assoċjat ma' impatti sostanzjali fuq l-impjiegi;
- Meta f'territorju identifikat fit-TJTP, ikun previst ftuħ ta' kapaċità ġdida ta' estrazzjoni jew ta' produzzjoni bbażata fuq il-fjuwils fossili tradizzjonali (eż. l-għoti ta' liċenzji jew il-ftuħ ta' minjieri tal-faħam godda, impjanti taż-żejt tax-shale jew raffineriji)²⁵ wara d-dħul fis-seħħ tal-JTF, ir-reġjun ikkonċernat tan-NUTS3 fil-prinċipju ma għandux ikollu aċċess għall-JTF. F'ċirkostanzi debitament ġustifikati, meta l-Istat Membru jista' juri li tali attivitajiet mhux se jkollhom impatt negattiv fuq it-triq lejn l-ilħuq, fis-setturi kollha tal-ekonomija, tal-miri tal-2030 u tal-2050 stabbiliti mil-Liġi Ewropea dwar il-Klima, il-Kummissjoni tista', abbażi ta' valutazzjoni każ b'każ, tapprova l-programm rilevanti. Madankollu, tali deċiżjoni tkun teħtieġ li jiġi definit proċess ta' tranżizzjoni għal dak it-territorju u li jkun ġie identifikat impatt soċjoekonomiku sinifikanti kkawżat mit-tranżizzjoni klimatika.

It-territorji speċifiċi koperti mit-TJTPs għandhom ikunu żoni ġeografiċi koerenti u sa fejn ikun possibbli jirriflettu żoni ekonomiċi territorjali funzjonali, li jikkorrispondu għall-komunitajiet, għas-swieq tax-xogħol u għall-attivitajiet ekonomiċi affettwati mill-installazzjonijiet u mid-ditti relatati involuti f'attivitajiet ta' fjuwils fossili jew fi proċessi industrijali b'intensità ta' gassijiet serra. Il-Kummissjoni ma għandhiex taċċetta d-definizzjoni ta' territorji taħt il-livell tan-NUTS3 li jeskludu b'mod artifiċjali ż-żoni biex jippermettu ż-

²⁵ Dawn it-tliet setturi (faħam, pit u shale bituminuż) huma msemmija b'mod esplicitu fil-Premessa 2 tar-Regolament tal-JTF u huma l-bażi għal tlieta mill-hames kriterji li fuqhom huma bbażati l-allokazzjonijiet tal-JTF.

żamma jew iż-żieda tal-attivitajiet ta' fjuwils fossili. B'kuntrast għal dan, tista' tikkunsidra l-inklużjoni ta' territorji taħt il-livell tan-NUTS3 fejn il-komunitajiet, il-forza tax-xogħol u l-attivitajiet ekonomiċi affettwati jiffurmaw entità ġeografika koerenti kif deskritt hawn fuq.

L-appoġġ tal-JTF għal reġjuni li jiddependu ħafna fuq l-estrazzjoni tal-pit għandu jkun ibbażat fuq l-implimentazzjoni ta' proċess ta' tranżizzjoni b'impatt sal-2030 jew qabel fil-livell tat-territorju li għalih jiġi sottomess it-TJTP, abbażi ta' (1) eliminazzjoni gradwali tal-pit għall-użu tal-enerġija u (2) tnaqqis sinifikanti tal-emissjonijiet ta' gassijiet serra mill-estrazzjoni tal-pit (eż. billi jiġu esklużi l-aktar Prattiki dannużi, billi jiġi appoġġat l-iżvilupp tat-teknoloġija, jittejbu l-prattiki ta' ġestjoni, jiġu rrestawrati t-torbiera)²⁶. L-investimenti b'appoġġ mill-JTF għandhom jirrispettaw ir-rekwiżiti tal-esklużjoni tal-fjuwils fossili²⁷ u tas-sostenibbiltà ambjentali, f'konformità mal-oġġettivi tal-bijodiversità tal-Patt Ekoloġiku Ewropew.

“valutazzjoni tal-isfidi ta' tranżizzjoni ffaċċjati mit-territorji identifikati mil-quota l-aktar ħażin, inkluż l-impatt soċjali, ekonomiku u ambjentali tat-tranżizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima” (l-Artikolu 11(2)(c) tal-JTF)

L-oġġettiv speċifiku uniku tal-JTF huwa “li jippermetti lir-reġjuni u lin-nies jindirizzaw l-impatti soċjali, l-impjiegi, ekonomiċi u ambjentali tat-tranżizzjoni lejn il-miri tal-Unjoni għall-2030 dwar l-enerġija u l-klima u ekonomija newtrali għall-klima sal-2050, abbażi tal-Ftehim ta' Pariġi”²⁸. Abbażi tal-proċess ta' tranżizzjoni ppjanat, għandhom jiġu vvalutati l-**isfidi li jirriżultaw mit-tranżizzjoni fit-territorji tat-TJTP**. Din il-valutazzjoni għandha tkun konformi mal-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali. Il-valutazzjoni għandha tkun granulari biżżejjed biex tirrispetta l-fokus ġeografiku mmirat tal-JTF. Din għandha tinkludi biss dawk l-isfidi li huma direttament relatati mat-trasformazzjoni jew mal-għeluq ta' attivitajiet b'intensità ta' gassijiet serra, u li jistgħu jiġu gwidati b'mod partikolari mill-mistoqsijiet li ġejjin:

- X'inhil l-importanza relattiva tas-setturi li għaddejjin minn trasformazzjoni u/jew bi tnaqqis fl-ekonomija reġjonali? Hemm impatt ulterjuri fuq setturi oħrajn jew fuq in-nisġa ekonomika usa' tat-territorju? It-tranżizzjoni taffettwa l-intrapriżi żgħar u ta' daqs medju (SMEs) u/jew l-intrapriżi l-kbar? X'inhil l-potenzjal tad-diversifikazzjoni ekonomika tar-reġjun? Hemm sistema adegwata ta' appoġġ għan-negożju fit-territorju?
- Kemm-il impjieg potenzjalment jintilef jew jiġi affettwat minhabba t-trasformazzjoni jew l-għeluq, inkluż permezz ta' ritirar bikri? Dan in-numru kif jitqabbel mal-impjiegi ġenerali fit-territorju, u, fejn rilevanti, fir-rigward ta' komunitajiet jew kumpaniji speċifiċi?

²⁶ Il-pit huwa fjuwil fossili. Il-kombustjoni tiegħu tiġġenera ammont sinifikanti ta' emissjonijiet ta' gassijiet serra. Barra minn hekk, hemm emissjonijiet sinifikanti ta' gassijiet serra assoċjati mal-estrazzjoni tal-pit u mal-ħsara lit-torbiera. Għal dawn ir-raġunijiet, il-produzzjoni tal-pit kienet wieħed mill-kriterji użati għall-metodu ta' allokkazzjoni tar-riżorsi tal-JTF.

²⁷ Il-JTF ma jistax jappoġġa investimenti relatati mal-produzzjoni, mal-ipproċessar, mat-trasport, mad-distribuzzjoni, mal-ħżin jew mal-kombustjoni tal-fjuwils fossili (ara t-Taqsima 5.4).

²⁸ L-Artikolu 2 tal-JTF.

- Hemm xi valutazzjoni tal-impatt distribuzzjonali tat-trasformazzjonijiet mistennija fuq il-gruppi ta' introjtu differenti affettwati? Hemm sistema fiskali u ta' benefiċċji adegwata fis-sehħ biex tikkompensa għal kwalunkwe impatt distribuzzjonali negattiv fuq l-aktar introjtu baxx?
- Liema htigijiet ta' taħriġ mill-ġdid jew ta' titjib tal-ħiliet jistgħu jiġu identifikati, filwaqt li jitqiesu kemm l-iżviluppi mbassra fis-setturi li għaddejjin minn trasformazzjoni kif ukoll il-htigijiet tal-ħiliet li jirriżultaw mid-diversifikazzjoni ekonomika?
- X'inhuma l-htigijiet u l-oġettivi tal-iżvilupp tas-setturi ekonomiċi reġjonali, tal-ħaddiema u tal-komunitajiet lokali, li jirriżultaw mill-proċess ta' tranzizzjoni?
- Is-settur tal-edukazzjoni u tat-taħriġ huwa adattat għall-isfidi ta' tranzizzjoni? Għandu fis-sehħ sistemi għall-iskambju ta' informazzjoni mal-kumpaniji fit-territorju dwar il-htigijiet tal-ħiliet attwali u futuri tagħhom? Is-sistema tal-edukazzjoni u tat-taħriġ għandha l-awtonomija u l-kapaċità li twieġeb fil-ħin għall-htigijiet tal-kumpaniji fit-territorju u għall-htigijiet tal-kumpaniji li jistgħu jkunu lesti li jinvestu fit-territorju (jiġifieri li jadattaw jew jiżviluppaw kurrikuli ta' taġħlim, programmi ta' taħriġ u taġħlim ibbażat fuq ix-xogħol)? Is-sistemi għall-gwida, il-konsulenza u l-validazzjoni ta' taġħlim preċedenti jaħdmu fil-prattika? Huma faċilment aċċessibbli għall-persuni li qed ifittxu impjeg? Il-kumpaniji nfushom jinvestu fil-ħiliet tal-impjegati tagħhom u dan kif isehħ fil-prattika? Isir użu tajjeb mill-informazzjoni dwar il-ħiliet disponibbli?²⁹
- It-tranzizzjoni għan-newtralità klimatika għandha impatti soċjali usa', bħall-impatti fuq il-koeżjoni komunitarja, il-kundizzjonijiet tal-għajxien, il-faqar enerġetiku jew l-aċċess għas-servizzi pubbliċi, li qed jaffettwaw lit-territorju?
- Hemm riskju ta' depopolazzjoni speċifikament relatat mat-tranzizzjoni għal ekonomija newtrali għall-klima, u f'liema partijiet tal-popolazzjoni? Iż-żgħażaġħ huma affettwati speċifikament mit-tranzizzjoni?
- Is-settur tas-servizzi soċjali huwa adattat għall-isfidi ta' tranzizzjoni? Għandu l-kapaċità li jlaħħaq mal-influss potenzjali ta' "klijenti godda"? Għandu l-mezzi biex jipprovdi servizzi u interventi godda li jikkomplementaw it-tranzizzjoni tas-suq tax-xogħol u l-involviment tal-benefiċjarji? Għandu l-protokolli ta' kooperazzjoni meħtieġa mal-politiki attivi tas-suq tax-xogħol, mas-setturi tat-taħriġ u tal-edukazzjoni biex jikkomplementaw is-sistema ta' appoġġ b'mod komprensiv? Is-servizzi soċjali komunitarji huma disponibbli?
- L-impatti ambjentali negattivi għandhom jiġu indirizzati wara t-tranzizzjoni, pereżempju l-impatti fuq il-kwalità tal-ħamrija jew tal-ilma, l-impatti fuq il-kundizzjoni tal-ekosistemi jew l-impatti relatati mar-riabilitazzjoni tal-art?

²⁹ Bhal kif miġbura minn alleanzi ta' pjanijiet iddettaljati għall-kooperazzjoni settorjali dwar il-ħiliet, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1415&langId=mt>, l-Għodda ta' Analizi tal-Postijiet Vakanti Onlinegħall-Ewropa tas-Cedefop (OVATE), <https://www.cedefop.europa.eu/en/data-visualizations/skills-online-vacancies>, il-Panorama ta' Ħiliet, <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>, u l-istrateġiji nazzjonali tal-ħiliet żviluppata b'assistenza teknika appoġġata mill-UE mill-OECD, <https://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/>

5. TIPI TA' OPERAZZJONIJIET LI GHANDHOM JIĠU APPOĠĠATI GHAL TRANZIZZJONI ĠUSTA

Dispożizzjonijiet rilevanti fil-legiżlazzjoni	
Regolament	Artikoli, premissi jew annessi
Ir-Regolament dwar il-Fond għal Tranzizzjoni Ġusta (2021/1056)	Artikolu 2 – Għanijiet speċifiċi Artikolu 8 – Ambitu tal-appoġġ Artikolu 9 – L-esklużjoni mill-kamp ta' applikazzjoni tal-appoġġ Artikolu 11 – Il-pjanijiet territorjali għal tranzizzjoni ġusta Anness II – Mudell għall-pjanijiet territorjali għal tranzizzjoni ġusta (taqsima 2) Premessi 5, 6, 12, 13, 14, 16
Ir-Regolament dwar Dispożizzjonijiet Komuni (2021/1060) ³⁰	Artikolu 9 – Principji Orizzontali Artikolu 36 – Assistenza teknika tal-Istati Membri Artikolu 63 – Eliġibbiltà
Legiżlazzjoni relatata	
Id-Direttiva dwar l-Iskema tal-UE għall-Iskambju ta' Kwoti tal-Emissjonijiet ³¹	

“jenh̄tieg li l-azzjonijiet appoġġati mill-JTF jikkontribwixxu direttament biex itaffu l-impatt tat-tranzizzjoni billi jtaffu r-riperkussjonijiet negattivi fuq l-impjiegi u billi jiffinanzjaw id-diversifikazzjoni u l-modernizzazzjoni talekonomija lokali” (il-Premessa 5 tal-JTF)

L-attivitajiet kollha appoġġati mill-JTF għandhom ikunu marbuta mal-oġettiv speċifiku tiegħu u għandhom jikkontribwixxu għall-implimentazzjoni tat-TJTPs. Il-JTF għandu l-għan li jtaffi l-impatti tat-tranzizzjoni billi jappoġġa t-territorji l-aktar affettwati. B'hekk jipromwovi tranzizzjoni soċjoekonomika bbilanċjata f'dawn it-territorji, waqt li jfittex li jagħmel l-ekonomiji tagħhom rezistenti għall-futur u li joffri lill-ħaddiema tagħhom opportunitajiet decenti u li jappoġġa lill-persuni li qed ifittxu impjeg. Għalhekk, l-investimenti tal-JTF għandhom jiffokaw primarjament fuq id-diversifikazzjoni tal-ekonomija lokali u t-taħriġ mill-ġdid jew it-titjib tal-ħiliet tal-ħaddiema u tal-persuni li qed ifittxu impjeg. Jistgħu jiġu appoġġati wkoll attivitajiet oħra koperti mill-kamp ta' applikazzjoni tematiku tar-Regolament tal-JTF jekk il-kontribut tagħhom biex jittaġġa l-impatt tat-tranzizzjoni jkun iġġustifikat fit-TJTP.

L-operazzjonijiet kollha appoġġati mill-JTF għandhom ikunu ta' benefiċċju għat-territorji tat-TJTP, f'konformità mal-Artikolu 63(3) tar-Regolament dwar Dispożizzjonijiet Komuni (RDK).

³⁰ Ir-Regolament (UE) 2021/1060 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Ġunju 2021 li jstipula dispożizzjonijiet komuni dwar il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali, il-Fond Soċjali Ewropew Plus, il-Fond ta' Koeżjoni, il-Fond għal Tranzizzjoni Ġusta u l-Fond Ewropew għall-Affarijiet Marittimi, is-Sajd u l-Akkwakultura u r-regoli finanzjarji għalihom u għall-Fond għall-Azil, il-Migrazzjoni u l-Integrazzjoni, il-Fond għas-Sigurtà Interna u l-Istrument għall-Appoġġ Finanzjarju għall-Ġestjoni tal-Fruntieri u l-Politika dwar il-Viżi.

³¹ Id-Direttiva 2003/87/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Ottubru 2003 li tistabbilixxi sistema għall-iskambju ta' kwoti tal-emissjonijiet fl-Unjoni u li temenda d-Direttiva tal-Kunsill 96/61/KE.

1.1. Id-diversifikazzjoni ekonomika u l-hiliet

Sabiex it-territorji milquta mit-tranzizzjoni jkunu jistgħu jiksbu **diversifikazzjoni ekonomika** akbar, il-JTF jista' jipprovdi appoġġ lill-intraprizi u lill-partijiet ikkonċernati ekonomiċi bħall-appoġġ għall-investment produttiv³² fl-SMEs (inklużi l-mikrointraprizi u 'negozji ġodda). Jista' jinvesti wkoll fil-ħolqien ta' ditti ġodda, inkluż permezz ta' inkubaturi tan-negozju u servizzi ta' konsulenza. Għandha tingħata importanza xierqa lis-setturi b'potenzjal qawwi għall-ħolqien tal-impjiegi, sabiex jittaffew ir-riperkussjonijiet negattivi fuq l-impjiegi³³, b'mod partikolari f'setturi b'potenzjal ta' tkabbir, bħall-katina tal-valur tal-materja prima³⁴.

Sabiex jittaffew ir-riperkussjonijiet negattivi fuq **l-impjiegi**, il-JTF jista' jappoġġa t-titjib tal-hiliet u t-taħriġ mill-ġdid (inkluż it-taħriġ) tal-ħaddiema u tal-persuni li qed ifittxu impjieg f'setturi b'potenzjal ta' impjieg lokali (eżistenti jew li għandhom jinħolqu). Jista' jappoġġa wkoll għajjnuna għat-tfittix ta' impjieg (gwiċċ u konsulenza, valutazzjoni u validazzjoni tat-tagħlim preċedenti) għall-persuni li qed ifittxu impjieg u jappoġġa l-inklużjoni attiva tagħhom fis-suq tax-xogħol. L-għajjnuna lill-persuni li qed ifittxu impjieg tista' tkun ta' benefiċċju wkoll għall-ħaddiema li ngħataw is-sensja li tilfu l-impjieg tagħhom f'setturi fit-territorji tat-TJTP anke jekk ma jkunux qed jirrisjedu f'dak it-territorju. Il-JTF ma jistax jiffinanzja skemi ta' rtirar bikri jew skemi ta' kumpens għall-ħaddiema li jkunu tkeċċew.

Id-diversifikazzjoni ekonomika u t-titjib tal-hiliet jew it-taħriġ mill-ġdid huma relatati mal-objettivi u mal-appoġġ ipprovduti permezz ta' strategiji ta' speċjalizzazzjoni intelligenti (S3). F'dan ir-rigward, għandha tiġi żgurata l-konsistenza mal-S3 rilevanti u aġġornati (kif stipulat fl-Artikolu 11(4) tal-JTF) peress li l-appoġġ għal attivitajiet ekonomiċi ġodda għandu jkun iffukat, fejn rilevanti, fuq oqsma identifikati bħala promettenti f'dawn l-istrateġiji. Fi kliem ieħor, il-JTF għandu jappoġġa perkors ta' żvilupp f'konformità mal-potenzjal u l-kapaċitajiet endoġeni tat-territorji.

“Jenħtieġ li l-attivitajiet kollha li jirċievu sostenn ikollhom segwitu b'rispett sħiħ tal-impenji u l-prijoritajiet klimatiċi, ambjentali u soċjali tal-Unjoni [...] L-investimenti jeħtieġ li jkunu sostenibbli fit-tul, filwaqt li jitqiesu l-objettivi kollha tal-Patt Ekoloġiku Ewropew” (il-Premessa 12 tal-JTF)

L-appoġġ tal-JTF għad-diversifikazzjoni ekonomika jista' jiffoka biss fuq attivitajiet li huma konformi mal-objettivi tal-Patt Ekoloġiku Ewropew, f'konformità mar-rekwiziti stabbiliti fir-RDK³⁵. Minbarra l-investimenti esklużi mir-Regolament (ara t-Taqsima 5.4), il-Patt

³² Investment produttiv jenħtieġ li jinftiehem bħala investment f'kapital fiss jew f'assi immaterjali ta' intraprizi bil-ħsieb li jiġu prodotti oġġetti u servizzi u b'hekk jikkontribwixxi għall-formazzjoni ta' kapital gross u għall-impjiegi.

³³ Dan jista' jinkludi l-effiċjenza enerġetika u l-enerġija rinnovabbli b'potenzjal ippruvat ta' ħolqien tal-impjiegi. Skont rapport tal-JRC, il-potenzjal għall-użu ta' teknoloġiji tal-enerġija nadifa, l-effiċjenza enerġetika u l-ħolqien tal-impjiegi fir-reġjuni tal-faħam huwa konsiderevoli. L-impjiegi li jirriżultaw b'mod plawżibbli sal-2030 mill-impatt reġjonali tad-dekarbonizzazzjoni f'dawn ir-reġjuni jistgħu jirrappreżentaw mill-inqas 90 % tal-impjiegi attwali relatati mal-faħam, li jiżiedu għal 100 % sal-2050 (Kapetaki, Z., Ruiz, P. et al. (2020). *Clean energy technologies in coal regions: Opportunities for jobs and growth. Deployment potential and impacts.* JRC).

³⁴ COM(2020) 474 final.

³⁵ L-Artikolu 9(1) tar-RDK.

Ekoloġiku Ewropew ifittex ukoll li jevita li jagħti appoġġ lil attivitajiet ekonomiċi li jagħmlu ħsara sinifikanti lill-oġġettivi ambjentali (inkluża l-mitigazzjoni tat-tibdil fil-klima), bħall-bijomassa mhux sostenibbli. Għalhekk, meta jitqies l-appoġġ tal-JTF għal attivitajiet ekonomiċi oħrajn, tali attivitajiet għandhom jiġu vvalutati bir-reqqa biex jiġi ddeterminat jekk dawn jilhqax l-oġġettivi stabbiliti fir-Regolament tal-JTF, jirrispettawx il-prinċipju “la tagħmilx ħsara sinifikanti” u jevitawx l-intrappolament f’perkorsi li ma humiex kompatibbli man-newtralità klimatika.

1.2. Attivitajiet eliġibbli oħrajn

Filwaqt li l-JTF għandu primarjament jappoġġa d-diversifikazzjoni ekonomika u l-miżuri biex jiġu indirizzati l-impatti negattivi fuq l-impjiegi, huma eliġibbli wkoll **attivitajiet oħrajn**. Dawn jinkludu r-riċerka u l-innovazzjoni, l-investimenti fl-effiċjenza enerġetika u fl-enerġija rinnovabbli, il-mobbiltà lokali intelligenti u sostenibbli, id-digitalizzazzjoni, ir-rigenerazzjoni tal-ħamrija³⁶, l-ekonomija ċirkolari u l-infrastruttura soċjali għall-finijiet ta’ faċilitajiet għall-indukrar tat-tfal u tal-anzjani u f’centri ta’ taħriġ, inklużi servizzi soċjali lokali, kif speċifikat mill-Artikolu 8(2) tal-JTF. Dawn l-attivitajiet jistgħu jikkwalifikaw bħala prijoritajiet għall-appoġġ tal-JTF f’territorju partikolari jekk (1) ikunu direttament marbuta mal-oġġettiv speċifiku tal-JTF (kif stabbilit mill-Artikolu 8(1) tal-JTF, ara hawn fuq), u jekk (2) jikkontribwixxu b’mod ċar għall-implimentazzjoni tat-TJTP. Dan ifisser li l-investimenti f’dawn l-oqsma jridu jiġu ġġustifikati mill-kontribut tagħhom biex itaffu l-impatti tat-tranzizzjoni u r-rabta tagħhom mal-isfidi ta’ tranzizzjoni identifikati fit-TJTP.

Meta ma jkunx jista’ jiġi ġġustifikat li l-investimenti jgħinu biex itaffu l-impatti tat-tranzizzjoni u jkunu marbuta mal-isfidi ta’ tranzizzjoni identifikati fit-TJTP (pereżempju meta l-investimenti ma jkunux immirati lejn id-diversifikazzjoni ekonomika jew sfidi oħrajn ipprezentati mit-tranzizzjoni, iżda jkollhom l-għan li jikkontribwixxu direttament għall-innovazzjoni, l-enerġija, il-mobbiltà, id-digitalizzazzjoni, l-ambjent, l-oġġettivi tal-politika tal-edukazzjoni u t-taħriġ jew tal-inklużjoni soċjali), għandhom jiġu kkunsidrati sorsi ta’ finanzjament minbarra l-JTF (ara t-Taqsima 8).

Fl-aħħar, l-**assistenza teknika** tista’ tiġi appoġġata wkoll mill-JTF. Dan jinkludi azzjonijiet meħtieġa għall-amministrazzjoni effettiva u għall-użu effettiv tal-JTF, inkluż għall-bini tal-kapaċitajiet tas-sħab, kif ukoll biex jiġi pprovdut finanzjament għal funzjonijiet bħat-tnejn, it-taħriġ, il-ġestjoni, il-monitoraġġ, l-evalwazzjoni, il-viżibbiltà u l-komunikazzjoni.

1.3. Investimenti f’intrapriżi kbar u attivitajiet tal-ETS

Sabiex jiġu indirizzati sfidi ta’ tranzizzjoni ġustifikati kif xieraq f’territorju partikolari, il-JTF jista’ taħt ċerti kundizzjonijiet, jagħti appoġġ lil intrapriżi kbar u, f’faċilitajiet industrijali, lil investimenti li jnaqqsu l-emissjonijiet ta’ gassijiet serra mill-attivitajiet elenkati fl-Anness I

³⁶ Fir-rigward tal-attivitajiet elenkati fl-Artikolu 8(2)(i), l-Istati Membri għandhom jivverifikaw li ma huwiex possibbli li l-attivitajiet jitwettqu kompletament jew parzjalment għad-detriment ta’ min inigges skont l-obbligi legali eżistenti applikabbli għal min inigges, pereżempju skont il-kundizzjonijiet tal-permessi ambjentali jew skont l-obbligi fuq l-operaturi stabbiliti fid-Direttiva dwar ir-Responsabbiltà Ambjentali (2004/35/KE).

tad-Direttiva dwar Sistema tal-UE għall-Iskambju ta' Kwoti tal-Emissjonijiet (ETS)³⁷, li ma huwiex possibbli skont id-dispożizzjonijiet tal-FEŻR u tal-Fond ta' Koeżjoni. Meta jiġi pjanat tali appoġġ, jeħtieġ li tiġi inkluża lista ta' operazzjonijiet fit-TJTPs, li fil-każ ta' intrapriži kbar tkun indikattiva biss³⁸.

L-intrapriži l-kbar (intrapriži għajr l-SMEs) jistgħu jirċievu appoġġ tal-JTF għal investimenti produttivi f'każijiet limitati ħafna, f'żoni deżinjati bħala żoni meġġuna f'konformità mal-punti (a) u (c) tal-Artikolu 107(3) tat-TFUE. F'konformità mat-tieni subparagrafu tal-Artikolu 8(2) u l-Artikolu 11(2)(h) tal-JTF, it-TJTP jeħtieġ li juri li tali investimenti jissodisfaw b'mod kumulattiv l-erba' kundizzjonijiet li ġejjin:

1. huma meħtieġa għall-implimentazzjoni tat-TJTP;
2. jikkontribwixxu għat-tranzizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima sal-2050 u għal miri ambjentali relatati;
3. l-appoġġ tagħhom huwa meħtieġ għall-ħolqien tal-impjiegi fit-territorju identifikat;
4. ma jwasslux għal rilokazzjoni kif meħtieġ skont l-Artikolu 66 tar-RDK.

L-appoġġ pubbliku lil intrapriži kbar għal investimenti produttivi huwa permess, sakemm jikkonforma mal-kundizzjonijiet stabbiliti fil-Linji Gwida dwar l-Għajnuna Reġjonali mill-Istat validi mill-2022³⁹.

F'żoni "a", huwa permess appoġġ pubbliku lil intrapriži kbar għal investimenti inizjali.

F'żoni "c", l-appoġġ lil intrapriži kbar għal investimenti produttivi fil-prinċipju huwa limitat biss għal investimenti inizjali li joħolqu attività ekonomika ġdida. Madankollu, jekk l-investment ikun immirat lejn id-diversifikazzjoni tal-output ta' stabbiliment fi prodotti li qabel ma kinux prodotti fl-istabbiliment jew ikun għal bidla fundamentali fil-proċess ġenerali tal-produzzjoni tal-prodott(i) ikkonċernat(i) mill-investment fl-istabbiliment, l-appoġġ lil intrapriži kbar huwa permissibbli wkoll f'żoni "c", diment li jiġu ssodisfati b'mod kumulattiv it-tliet kundizzjonijiet li ġejjin:

1. l-għajnuna reġjonali tikkonċerna investment inizjali f'territorju identifikat għal appoġġ kofinanzjat mill-JTF f'żona "c" li għandha PDG per capita taħt il-100 % tal-medja tal-EU-27;
2. l-investment u l-benefiċjarju jiġu identifikati fit-TJTP ta' Stat Membru li jkun ġie approvat mill-Kummissjoni; u
3. l-għajnuna mill-Istat għall-investment hija koperta mill-JTF sal-massimu permess.

Bħala parti mit-TJTP, għandha tiġi pprovduta ġustifikazzjoni li tali appoġġ huwa meħtieġ permezz ta' analiżi tal-lakuni li turi li mingħajr dan l-investment, it-telf mistenni ta' impjiegi jaqbeż l-għadd mistenni ta' impjiegi maħluqa. L-analiżi tal-lakuni għandha tinkludi d-

³⁷ Id-Direttiva 2003/87/KE.

³⁸ Madankollu, fil-każ ta' appoġġ għal investimenti produttivi ta' intrapriži kbar f'żoni "c" meġġuna, l-operazzjonijiet għandhom jissemmew b'mod esplicitu fil-lista tat-TJTP, f'konformità mal-Linji gwida dwar l-għajnuna reġjonali, biex jibbenefikaw mill-appoġġ.

³⁹ Kwalunkwe appoġġ tal-JTF mogħti qabel il-31 ta' Diċembru 2021 għandu jikkonforma mal-Linji Gwida applikabbli dwar l-għajnuna reġjonali mill-Istat.

differenza stmata bejn it-telf mistenni ta' impjegi u l-ħolqien potenzjali tal-impjegi permezz tal-appoġġ tal-JTF (eż. investimenti ta' diversifikazzjoni ekonomika għall-SMEs). Dan tal-aħħar jista' jkun ibbażat fuq evidenza storika tal-ħolqien tal-impjegi mill-SMEs fit-territorju, analiżi tal-impjegi attwali mill-SMEs fir-reġjun, sfharriġ dwar il-perspettivi tal-impjegi, jew metodoloġiji oħrajn.

Fil-faċilitajiet industrijali, il-JTF jista' jappoġġa **l-investment biex jinkiseb it-tnaqqis tal-emissjonijiet ta' gassijiet serra mill-attivitajiet elenkati fid-Direttiva tal-ETS** soġġett għal għadd ta' kundizzjonijiet. F'konformità mat-tielet subparagrafu tal-Artikolu 8(2) u l-Artikolu 11(2)(i) tal-JTF, it-TJTP jeħtieġ li juri li tali investimenti jissodisfaw b'mod kumulattiv it-tliet kundizzjonijiet li ġejjin:

1. jikkontribwixxu għat-tranzizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima;
2. iwasslu għal tnaqqis sostanzjali fl-emissjonijiet ta' gassijiet serra li jinżlu sew taħt il-parametri referenzjarji rilevanti stabbiliti għall-allokazzjoni bla ħlas skont id-Direttiva tal-ETS; u
3. huma meħtieġa għall-protezzjoni ta' għadd sinifikanti ta' impjegi f'territorju partikolari.

L-investimenti biex jitnaqqsu l-emissjonijiet ta' gassijiet serra mill-attivitajiet tal-ETS ma humiex ristretti għaż-żoni deżinjati bħala żoni meġhuna f'konformità mal-punti (a) u (c) tal-Artikolu 107(3) tat-TFUE.

L-investimenti għal dak il-għan f'tali attivitajiet ikunu jeħtieġu li jkunu kompatibbli mal-oġettiv fit-tul tal-UE li ssir newtrali għall-klima sal-2050. Minhabba ċ-ċikli twal ta' investment fl-industrija, l-investimenti għandhom jibqgħu validi fil-futur u ma għandhomx jirriżultawx f'"lock-in tal-karbonju" jew f'assi mhux rekuperabbli. B'mod konkret, dan ifisser li l-investimenti fl-attivitajiet tal-ETS appoġġati mill-JTF għandhom iwasslu għal bidliet profondi lejn operazzjonijiet newtrali għall-klima. B'kuntrast għal dan, il-JTF ma jistax jappoġġa investimenti li jwasslu biss għal titjib inkrementali fit-tnaqqis tal-emissjonijiet ta' gassijiet serra mingħajr ma jsiru bidliet profondi fl-operazzjonijiet newtrali għall-klima, u l-JTF lanqas ma jista' jappoġġa investimenti li diġà huma skattati mill-ETS (eż. l-ottimizzazzjoni tal-proċess, effiċjenza enerġetika mtejba jew irkupru tas-sħana).

Jekk investment iwassal għal tnaqqis sinifikanti fl-emissjonijiet ta' gassijiet serra li jinżlu sew taħt il-valuri referenzjarji rilevanti tal-ETS stabbiliti għall-allokazzjonijiet bla ħlas skont id-Direttiva tal-ETS⁴⁰, l-emissjonijiet ta' gassijiet serra ukoll ma għandhomx ikunu oġhla mill-emissjonijiet medji tal-aqwa 10 % tal-installazzjonijiet fl-ETS. Fil-proċessi industrijali, il-qbid u l-ħżin tad-diossidu tal-karbonju (CCS), l-elettrifikazzjoni tal-proċessi u l-użu tal-idroġenu huma eżempji ta' investimenti li jstgħu jiġu kkunsidrati. Fis-settur tal-enerġija, l-appoġġ tal-JTF għall-attivitajiet tal-ETS huwa limitat bl-eskluzjoni tal-appoġġ għall-attivitajiet relatati mal-fjuwils fossili (ara l-Artikolu 9(d) u t-Taqsima 5.4) u bil-fatt li ma jeżisti l-ebda parametru referenzjarju rilevanti għal dak is-settur.

⁴⁰ https://ec.europa.eu/clima/policies/ets/allowances/industrial_en

It-TJTP għandu juri kif l-investimenti jwasslu għal tnaqqis sostanzjali fl-emissjonijiet ta' gassijiet serra li jinżlu sew taħt il-parametri referenzjarji rilevanti, billi titqabbel l-intensità attwali tal-emissjonijiet (l-emissjonijiet għal kull unità ta' prodott manifatturat) mat-titjib mistenni u l-intensità finali tal-emissjonijiet mal-parametri referenzjarji applikabbli. It-TJTP għandu juri wkoll kif se jgħib l-impjant ikkonċernat lejn operazzjonijiet newtrali għall-klima. L-operazzjonijiet li jirriżultaw jeħtieġ li jikkonformaw mar-regoli tal-UE dwar l-ghajnuna mill-Istat.

Fl-aħħar, it-TJTP għandu juri li l-investment fl-attività tal-ETS huwa meħtieġ biex jiġu protetti għadd sinifikanti ta' impjegji. L-għadd ta' impjegji protetti għandu jiġi stmat fuq bażi ta' każ b'każ, fir-rigward tal-intensità tal-produzzjoni tax-xogħol fl-operaturi ekonomiċi kkonċernati, il-karatteristiċi teknoloġiċi speċifiċi tas-settur u l-kundizzjonijiet tas-suq tax-xogħol fit-territorji kkonċernati.

1.4. Investimenti esklużi

Peress li r-Regolament dwar il-JTF jinkludi lista eżawrjenti ta' investimenti eligibbli f'attivitajiet li jissodisfaw l-oġettiv speċifiku tal-JTF, l-investimenti f'attivitajiet li jaqgħu barra minn dan il-kamp ta' applikazzjoni ma jistgħux jiġu appoġġati.

Barra minn hekk, l-Artikolu 9 tal-JTF jeskludi b'mod esplicitu l-investimenti li ġejjin mill-kamp ta' applikazzjoni tal-appoġġ:

- id-dekummissjonar jew il-kostruzzjoni tal-impjanti tal-enerġija nukleari;
- il-manifattura, l-ipproċessar u l-kummerċjalizzazzjoni ta' tabakk u ta' prodotti tat-tabakk;
- impriżi f'diffikultà, kif definit fil-punt (18) tal-Artikolu 2 tar-Regolament tal-Kummissjoni (UE) Nru 651/2014⁴¹, sakemm ma jkunux awtorizzati taħt regoli temporanji dwar l-ghajnuna mill-Istat stabbiliti biex jindirizzaw ċirkostanzi eċċezzjonali jew taħt ghajnuna *de minimis* b'appoġġ għal investimenti li jnaqqsu l-kostijiet tal-enerġija fil-kuntest tal-proċess ta' tranzizzjoni tal-enerġija;
- investment relatat mal-produzzjoni, l-ipproċessar, it-trasport, id-distribuzzjoni, il-ħżin jew il-kombustjoni tal-fjuwils fossili.

L-eskluzjoni tal-fjuwils fossili tillimita l-investimenti potenzjali fl-idroġenu bbażat fuq il-fjuwils fossili. Il-produzzjoni tal-idroġenu rinnovabbli taqa' fil-kamp ta' applikazzjoni tal-JTF u tista' tiġi appoġġata⁴². Il-produzzjoni ta' kwalunkwe tip ieħor ta' idroġenu taqa' taħt l-eskluzjoni tal-fjuwils fossili u ma tistax tiġi appoġġata. Barra minn hekk, kwalunkwe

⁴¹ Ir-Regolament tal-Kummissjoni (UE) Nru 651/2014 tas-17 ta' Ġunju 2014 li jiddikjara li ċerti kategoriji ta' ghajnuna huma kompatibbli mas-suq intern skont l-Artikoli 107 u 108 tat-Trattat (ĠU L 187, 26.6.2014, p. 1).

⁴² L-idroġenu rinnovabbli (magħruf ukoll bħala idroġenu ekoloġiku jew idroġenu nadif) huwa l-idroġenu prodott permezz tal-elettrolizi tal-ilma (f'elettrolizzatur, imhaddem bl-elettriku), u bl-elettriku li ġej minn sorsi rinnovabbli. L-idroġenu rinnovabbli jista' jiġi prodott ukoll permezz tar-riforma tal-bijogass (minflok il-gass naturali) jew permezz ta' konverżjoni bijokimika tal-bijomassa, jekk f'konformità mar-rekwiżiti ta' sostenibbiltà ("Strategija għall-idroġenu għal Ewropa newtrali għall-klima" - COM(2020) 301 final).

investiment f'teknoloġġi tal-faħam “nodfa”, fil-produzzjoni tal-kokk jew fi proċessi oħra li jinvolvu l-faħam huwa eskluż. L-investimenti fil-qbid u l-użu tal-metan rilaxxat minn minjieri tal-faħam attivi ma humiex eliġibbli minħabba li huma ta' origini fossili⁴³. Bl-istess mod, l-investimenti fi prodotti sekondarji tal-fjuwils fossili jew fl-użi mhux enerġetiċi tal-fjuwils fossili (eż. prodotti sekondarji taż-żejt tax-shale irmied tax-shale bituminuż) ma humiex eliġibbli meta jkunu teknikament inseparabbli mill-produzzjoni kontinwa tal-fjuwil fossili nnifsu.

L-esklużjoni tal-fjuwils fossili tillimita wkoll l-appoġġ potenzjali għall-attivitajiet tal-ETS. Pereżempju, is-sostituzzjoni tal-bojlers f'installazzjonijiet industrijali għal dawk aktar effiċjenti, l-ottimizzazzjoni ta' forn tal-blast, u l-installazzjoni ta' sistemi ta' rkupru tas-sħana meta tali sħana tiġi mill-kombustjoni tal-fjuwils fossili jistgħu ma jirċevux appoġġ mill-JTF. Barra minn hekk, l-appoġġ għall-produzzjoni tal-enerġija jew tas-sħana huwa eskluż jekk ikun jinvolvi kwalunkwe użu kontinwat ta' fjuwils fossili. Barra minn hekk, l-investimenti biex jitnaqqsu l-emissjonijiet ta' gassijiet serra fir-raffineriji tal-fjuwils fossili ma humiex eliġibbli, minħabba l-esklużjoni tal-ipproċessar tal-fjuwils fossili⁴⁴. L-unika eċċezzjoni għal dan tkun it-trasformazzjoni sħiħa ta' raffinerija f'bijoraffinerija (jiġifieri installazzjoni li tipproċessa ż-żjut residwi, iż-żjut veġetali sostenibbli/għelejjel enerġetiċi, eċċ.). Filwaqt li l-ipproċessar tal-fjuwils fossili huwa eskluż, l-applikazzjoni ta' teknoloġġi ta' tnaqqis bħas-CCS f'installazzjonijiet industrijali li jaqgħu taħt id-Direttiva tal-ETS (inkluż għall-produzzjoni ta' idroġenu b'livell baxx ta' emissjonijiet tal-karbonju għall-użu industrijali) tista' tkun eliġibbli sakemm l-emissjonijiet ikunu ferm taħt il-parametri referenzjarji rilevanti.

“Ir-riabilitazzjoni u l-aġġornament tan-networks tat-tiżhin distrettwali bil-ħsieb li tittejjeb l-effiċjenza enerġetika tas-sistemi tat-tiżhin distrettwali u l-investimenti fil-produzzjoni tas-sħana sakemm dawn l-investimenti jkunu fornuti esklużivament minn sorsi tal-enerġija rinnovabbli” (l-Artikolu 8(2)(g) tal-JTF)

L-appoġġ tal-JTF għall-investimenti f'sistemi ta' **tishin distrettwali** huwa limitat ukoll. B'mod partikolari, f'konformità mal-Artikolu 8(2)(g) tal-JTF, l-investimenti fil-produzzjoni tas-sħana huma possibbli biss jekk ikunu bbażati esklużivament fuq sorsi tal-enerġija rinnovabbli u f'konformità mar-rekwiziti tad-Direttiva dwar l-Enerġija Rinnovabbli. F'dan ir-rigward, l-investimenti fil-produzzjoni tas-sħana bbażata fuq il-fjuwils fossili jew fl-iskart għall-enerġija fir-rigward tat-tiżhin distrettwali ma jistgħux jirċievu appoġġ mill-JTF. Ir-riabilitazzjoni u l-aġġornament tan-networks tat-tiżhin distrettwali (pereżempju, li jinvolvu xogħlijiet fuq il-pajpijiet mingħajr ma jinbidel is-sors tas-sħana) huma possibbli jekk tali investimenti jwasslu għal titjib fl-effiċjenza enerġetika tas-sistemi tat-tiżhin distrettwali. Għandha tingħata prijorità lil dawk l-investimenti li jieħdu approċċ olistiku u li jittrasformaw is-sistemi tat-tiżhin distrettwali f'tiżhin distrettwali effiċjenti f'konformità mad-Direttiva dwar

⁴³ Madankollu, dan ma għandux ikun il-każ ta' investimenti mmirati biex jevitaw jew inaqqsu l-emissjonijiet tal-metan minn minjieri tal-faħam, siti taż-żejt u tal-gass magħluqa (jew dawk fil-proċess li jingħalqu) fil-kuntest ta' miżuri ta' riabilitazzjoni, meta jkun hemm riskju ċar jew l-ebda alternattiva biex tiġi evitata r-rilokazzjoni tal-metan.

⁴⁴ Għalhekk, dan jinkludi wkoll kwalunkwe applikazzjoni tas-CCS jew tal-pirolizi meta jiġi prodott l-idroġenu għall-użu f'raffineriji bbażati fuq il-fjuwils fossili.

l-Effiċjenza Enerġetika⁴⁵. Kif inhu l-każ bl-appoġġ kollu tal-JTF għall-imprizi, l-investimenti f'sistemi ta' tishin u ta' tkessiġ distrettwali għandhom jikkonformaw mar-regoli tal-UE dwar l-għajnuna mill-Istat.

⁴⁵ *“tishin u tkessiġ distrettwali effiċjenti”* fisser sistema ta' tishin jew ta' tkessiġ distrettwali li tuża mill-inqas 50 % enerġija rinnovabbli, 50 % sħana mitlufa, 75 % sħana kogenerata jew 50 % ta' kombinazzjoni ta' tali enerġija u sħana, l-Artikolu 2(41) tad-Direttiva dwar l-Effiċjenza Enerġetika.

6. PROGRAMMAZZJONI

<i>Dispożizzjonijiet rilevanti fil-legiżlazzjoni</i>	
<i>Regolament</i>	<i>Artikoli, premessi jew annessi</i>
Ir-Regolament dwar il-Fond għal Tranzizzjoni Ġusta (2021/1056)	Artikolu 10 – Il-programmazzjoni tar-riżorsi tal-JTF Artikolu 11 – Il-pjanijiet territorjali għal tranzizzjoni ġusta Premessa 17
Ir-Regolament dwar Dispożizzjonijiet Komuni (2021/1060)	Artikolu 8 – Is-sħubija u l-governanza f’diversi livelli Artikolu 22 – Il-kontenut tal-programmi Artikolu 27 – Trasferiment ta’ riżorsi mill-FEŻR u mill-FSE+ lejn il-JTF

Bħal fil-każ ta’ fondi oħrajn tal-politika ta’ koeżjoni, il-JTF jinsab taħt ġestjoni kondiviza. Il-Kummissjoni u kull Stat Membru għandhom jadottaw Ftehim ta’ Sħubija u programm wieħed jew diversi programmi. L-Istati Membri jistgħu jhejju programm tal-JTF awtonomu, jew jistgħu jipprograwwaw ir-riżorsi tal-JTF fi prijorità dedikata waħda jew aktar fi programmi appoġġati mill-FEŻR, mill-Fond ta’ Koeżjoni jew mill-FSE+. Prijorità waħda għandha tikkorrispondi għal objettiv speċifiku wieħed tal-JTF.

It-TJTP(s) se jiġi/u sottomess/i bħala parti mill-programm jew bħala talba għall-emenda tiegħu. Sussegwentement, it-TJTP se jiġi vvalutat bħala parti mill-proċedura ta’ valutazzjoni standard għall-programm. L-Istati Membri se jissottomettu t-TJTP flimkien mal-programmi għall-adozzjoni, sakemm it-TJTPs tagħhom ikunu maturi u kompluti. Dan ifisser li r-riżorsi tal-JTF jistgħu jiġu inklużi permezz ta’ emenda fil-programm biex jingħata aktar żmien għall-iżvilupp tat-TJTP u biex jiġi evitat dewmien fil-proċess regolari ta’ adozzjoni.

TJTP wieħed jista’ jkopri territorju eliġibbli wieħed jew aktar. L-Istati Membri jeħtieġ li jiddeterminaw l-istruttura tat-TJTP tagħhom, inkluż ir-relazzjoni tiegħu mal-programm(i) appoġġat(i) mill-JTF. Idealment, TJTP wieħed għandu jikkorrispondi għal programm wieħed. Jekk l-appoġġ tal-JTF jingħata fi Stat Membru permezz ta’ diversi programmi, kull wieħed mill-programmi mbaġħad għandu jinkludi TJTP li jikkorrispondi għat-territorju jew għat-territorji tal-JTF li jappartjenu għaž-żona tal-programm partikolari. Jekk Stat Membru jkun jixtieq jistabbilixxi programm awtonomu għat-territorji eliġibbli kollha tal-JTF, jista’ jgħaqqad dawn it-territorji f’TJTP wieħed biex juri l-karatteristiċi distintivi tagħhom lejn l-istess kuntest nazzjonali. L-Istati Membri jistgħu jissottomettu wkoll programm wieħed b’diversi TJTPs jew TJTP wieħed jista’ jikkorrispondi għal aktar programmi⁴⁶.

⁴⁶ Meta TJTP wieħed jikkorrispondi għal aktar programmi, jeħtieġ li jitqiesu żewġ konsegwenzi. L-ewwel, l-assoċjazzjoni ta’ TJTP ma’ diversi programmi tista’ tikkawża diffikultajiet b’emendi suċċessivi ta’ programmi differenti jekk it-TJTP ikun soġġett għal bidliet. It-tieni, tali sitwazzjoni tista’ twassal għal problemi ta’ sjieda jekk l-awtorità li tamministra l-programm tkun differenti mill-korpi responsabbli għall-iżvilupp, il-monitoraġġ u l-evalwazzjoni tat-TJTPs.

Meta tivvaluta t-TJTP(s), il-Kummissjoni se tagħti attenzjoni partikolari lis-sitwazzjonijiet li ġejjin:

- it-TJTPs li jkopru l-investimenti tal-JTF f'diversi programmi: dawn it-TJTPs se jiġu vvalutati darba biss, fi ħdan l-ewwel programm mibgħut lill-Kummissjoni, sakemm l-Istat Membru ma jagħmilx aktar bidliet fit-TJTP tagħhom. Il-Kummissjoni xorta se tivverifika li l-elementi speċifiċi għall-JTF ta' kwalunkwe programm ieħor ikunu konsistenti mat-TJTP.
- Valutazzjoni konsistenti tat-Taqsima 1.1 tat-TJTP dwar it-tranzizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima: fejn rilevanti, din il-parti dwar il-proċess ta' tranzizzjoni nazzjonali għandha tkun l-istess f'kull wieħed mit-TJTPs sottomessi mill-istess Stat Membru.

L-Istati Membri jistgħu jindirizzaw simultanjament u b'mod integrat l-isfidi u l-ħtiġijiet differenti tal-iżvilupp marbuta mad-dimensjonijiet ekonomiċi, soċjali u ambjentali tal-proċess ta' trasformazzjoni fit-territorju, kif spjegat fit-TJTP assoċjat. Sabiex jippreservaw dan l-approċċ territorjali u integrat, l-Istati Membri għandhom jevitaw li jaqsmu l-prijorità tal-JTF bejn l-investimenti tat-tip FEŻR u tal-FSE+ jew li jaqsmu r-riżorsi tal-JTF bejn il-programmi tal-FEŻR u tal-FSE+.

Il-prijorità tal-JTF se tinkludi r-riżorsi tal-JTF kif ukoll dawk ir-riżorsi mill-FEŻR u mill-FSE+ li jiġu ttrasferiti fuq bażi volontarja f'konformità mal-Artikolu 27 tar-RDK u mal-Artikolu 10(2) tal-JTF. Għandhom jiġu rrispettati t-tliet limiti ta' trasferiment li ġejjin:

- Fil-livell tal-Istat Membru (l-Artikolu 27 tar-RDK):
 - It-total tar-riżorsi tal-FEŻR u tal-FSE+ ittrasferiti lill-JTF ma għandux jaqbeż tliet darbiet l-ammont tal-appoġġ tal-JTF mill-qafas finanzjarju pluriennali.
 - Ir-riżorsi ttrasferiti mill-FEŻR jew mill-FSE+ ma għandhomx jaqbeżu l-15 % tal-allokkazzjoni rispettiva tal-FEŻR u tal-FSE+ lill-Istati Membri kkonċernati.
- Fil-livell tal-programm (l-Artikolu 10(2) tal-JTF): fil-livell tal-prijorità tal-JTF, it-total tar-riżorsi tal-FEŻR u tal-FSE+ ittrasferiti lill-JTF ma għandux jaqbeż tliet darbiet l-ammont ta' appoġġ mill-JTF għal dik il-prijorità (riżorsi tal-qafas finanzjarju pluriennali biss).

7. SHUBIJA

Dispożizzjonijiet rilevanti fil-legiżlazzjoni	
<i>Regolament</i>	<i>Artikoli, premissi jew annessi</i>
Ir-Regolament dwar il-Fond għal Tranzizzjoni Ġusta (2021/1056)	Artikolu 11 – Il-pjanijiet territorjali għal tranżizzjoni ġusta Anness II – Mudell għall-pjanijiet territorjali għal tranżizzjoni ġusta Premessi 15, 18
Ir-Regolament dwar Dispożizzjonijiet Komuni (2021/1060)	Artikolu 8 – Is-sħubija u l-governanza f'diversi livelli
Legiżlazzjoni relatata	
Id-Direttiva dwar il-Valutazzjoni Ambjentali Strateġika ⁴⁷	

L-involviment u l-impenn tal-pubbliku u tal-partijiet ikkonċernati kollha huma kruċjali għas-suċċess tal-JTF u għas-suċċess tal-inizjattivi kollha tal-Patt Ekoloġiku Ewropew. Il-Kummissjoni nediet il-Patt Klimatiku Ewropew f'Diċembru 2020, biex tlaqqa' flimkien lin-nies, lill-komunitajiet u lill-organizzazzjonijiet biex titħaffef l-azzjoni klimatika u tinbena Ewropa aktar ekoloġika.⁴⁸ Il-Patt Klimatiku jipprovdi spazju għal partijiet ikkonċernati differenti u għas-soċjetà ċivili biex jikkollegaw u jiżviluppaw b'mod kollettiv u jimplementaw soluzzjonijiet klimatiċi u jsarrfuhom f'wegħdiet ta' azzjoni klimatika. Bl-istess mod, il-Konferenza dwar il-Futur tal-Ewropa⁴⁹, immedja f'April 2021, se tipproduċi rakkomandazzjonijiet konkreti dwar l-isfidi u l-prijoritajiet tal-Ewropa, b'mod partikolari permezz tal-panels taċ-ċittadini li għadhom kif inħolqu fejn iċ-ċittadini minn madwar il-kontinent se jiddeliberaw wiċċ imb wiċċ. Waħda mill-prijoritajiet hija li tiġi żgurata tranżizzjoni ġusta u inklużiva.

Il-prinċipju tas-sħubija, karatteristika ewlenija tal-politika ta' koeżjoni, huwa ta' importanza kbira għall-JTF. Ir-Regolament dwar Dispożizzjonijiet Komuni (RDK) jistipula li l-Istati Membri jorganizzaw sħubija komprensiva, inkluż mill-inqas l-awtoritajiet reġjonali u lokali, is-sħab ekonomiċi u soċjali, is-soċjetà ċivili (bħas-sħab ambjentali, l-organizzazzjonijiet mhux governattivi) u l-istituzzjonijiet tar-riċerka u l-universitajiet⁵⁰. Dawn is-sħab għandhom ikunu involuti wkoll matul it-tnejja, l-implimentazzjoni u l-evalwazzjoni tal-programmi tal-JTF u tat-TJTPs. Din is-sħubija għandha tiġi żviluppata f'konformità mal-kodiċi ta' kondotta stabbilit mill-Kummissjoni⁵¹. Barra minn hekk, proċess ta' konsultazzjoni pubblika se jkun parti minn valutazzjoni ambjentali strateġika għall-programmi li jinkludu l-JTF.

“L-Istati Membri għandhom ihejju, flimkien mal-awtoritajiet lokali u reġjonali rilevanti tat-territorji kkonċernati, pjan territorjali għal tranżizzjoni ġusta wieħed jew aktar” (l-Artikolu 11(1) tal-JTF)

⁴⁷ Id-Direttiva 2001/42/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-27 ta' Ġunju 2001 dwar l-istima tal-effetti ta' ċerti pjanijiet u programmi fuq l-ambjent.

⁴⁸ https://europa.eu/climate-pact/index_mt

⁴⁹ <https://futureu.europa.eu/>

⁵⁰ L-Artikolu 8 tar-RDK.

⁵¹ Ir-Regolament ta' Delega (UE) Nru 240/2014.

It-TJTPs jistgħu jirriflettu u jindirizzaw biss is-sitwazzjoni reali fil-prattika u jkollhom impatt fuq it-tranzizzjoni ġusta jekk il-partijiet ikkonċernati nazzjonali, reġjonali u lokali rilevanti kollha jkunu involuti u jieħdu s-sjeda tat-tranzizzjoni fit-territorju tagħhom. Il-partijiet ikkonċernati lokali, inkluż is-shab ekonomiċi u soċjali (bħat-trade unions, inklużi dawk li jirrappreżentaw lil dawk li jaħdmu fil-minjieri tal-faħam), u l-korpi li jirrappreżentaw lis-soċjetà ċivili (inklużi l-organizzazzjonijiet taż-żgħażaġħ, l-NGOs ambjentali, eċċ.) għandhom jiġu mmobilizzati bis-shiħ fid-dibattitu dwar il-futur tat-territorji tagħhom. Sabiex jassistu kif suppost u b'mod attiv fil-fażijiet tal-implimentazzjoni, tal-monitoraġġ u tal-evalwazzjoni, tali partijiet ikkonċernati għandhom jiġu inklużi bħala membri tal-kumitati ta' monitoraġġ taht il-programmi korrispondenti. Barra minn hekk, għandu jkollhom l-arranġamenti lokali tagħhom biex jimmonitorjaw l-implimentazzjoni tat-TJTPs.

Biex tiġi indirizzata s-sitwazzjoni speċifika u r-rwol tan-nisa fit-tranzizzjoni lejn ekonomija newtrali għall-klima, għandha tiġi promossa l-**ugwaljanza bejn il-ġeneri**. Il-partecipazzjoni tan-nisa fis-suq tax-xogħol u l-intraprenditorija, kif ukoll paga ugwali, għandhom rwol importanti biex jiġu żgurati opportunitajiet indaqs. Il-JTF għandu jagħti wkoll attenzjoni speċjali lill-gruppi vulnerabbli li jbatu b'mod sproporzjonat mill-effetti negattivi tat-tranzizzjoni, bħal hađdiema b'diżabilità.

Huwa essenzjali li ż-żgħażaġħ ikunu involuti b'mod attiv fil-governanza tal-JTF. Ekonomija li tibqa' valida fil-futur ma tistax tinbena mingħajr ma jiġu involuti dawk li se jgħixu fil-futur u li se jsawru l-futur. Il-JTF jikkonċerna l-holqien ta' futur ekonomiku u soċjali ġdid għal dawn iż-żoni, u ż-żgħażaġħ għandu jkollhom rwol attiv f'dan⁵².

Dwar ir-rwol speċifiku tal-partijiet ikkonċernati fil-programmazzjoni u fl-implimentazzjoni tal-JTF, għandu jitqies dan li ġej:

- il-kompetenzi tal-livelli differenti ta' awtoritajiet għall-implimentazzjoni ta' tipi speċifiċi ta' attivitajiet kif iddefiniti mill-Artikolu 8(2) tal-JTF;
- il-possibbiltà li l-partijiet ikkonċernati lokali u reġjonali jkunu involuti b'mod attiv fil-programmazzjoni u fl-implimentazzjoni tal-JTF;
- il-ħtieġa ta' komplementarjetajiet ta' miżuri f'territorji affettwati;
- il-kapaċità amministrattiva tal-awtoritajiet differenti għall-implimentazzjoni u l-programmazzjoni tal-JTF.

Barra minn hekk, ir-reqwiżiti legali relatati mal-kooperazzjoni makroreġjonali, interreġjonali, transfruntiera u transnazzjonali skont l-Artikolu 22(3)(a)(i) u l-Artikolu 22(3)(d)(vi) tar-RDK

⁵² Is-sett ta' għodod dwar iż-Żgħażaġħ għal Tranzizzjoni Ġusta joffri appoġġ dwar kif iż-żgħażaġħ jiġu involuti fl-implimentazzjoni tal-JTF, ara https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2021/youth-for-a-just-transition-a-toolkit-for-youth-participation-in-the-just-transition-fund. Barra minn hekk, tali involviment jista' jibni fuq l-istrutturi eżistenti għall-involviment taż-żgħażaġħ, eż. in-networks taż-żgħażaġħ fil-programmi Interreg u l-istrategiji makroreġjonali, l-inizjattiva ta' Volontarjat għaż-Żgħażaġħ ta' Interreg, u ż-żgħażaġħ impenjati li jsegwu l-Manifest għaż-Żgħażaġħ biex isawru l-politika Ewropea ta' kooperazzjoni u r-rakkomandazzjonijiet tagħha dwar l-involviment taż-żgħażaġħ. Għad-dettalji, ara https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/brochure/youth_manifesto_interreg_mt.pdf.

għandhom jingħataw attenzjoni xierqa, peress li tipi differenti ta' kooperazzjoni bejn it-territorji affettwati se jagħmluha possibbli li jindirizzaw b'mod kongunt xi wħud mill-isfidi marbuta mat-tranzizzjoni u li jibbenefikaw b'mod kongunt minn opportunitajiet relatati.

“jeħtieġ li l-Kummissjoni tistabbilixxi Pjattaforma ta' Tranzizzjoni Ġusta sabiex tibni fuq il-pjattaforma eżistenti għar-regjuni karboniferi fi tranzizzjoni biex tippermetti li jsiru skambji bilaterali u multilaterali dwar l-esperjenza fit-tagħlimiet miksuba u fl-aħjar prattiki fis-setturi kollha affettwati.” (il-Premessa 18 tal-JTF)

Il-Pjattaforma għal Tranzizzjoni Ġusta (JTP) għet stabbilita biex tappoġġa lill-partijiet ikkonċernati kollha fl-aċċess għall-appoġġ disponibbli. L-avvenimenti huma organizzati fuq bażi regolari biex jiġu kondiviżi l-għarfien u l-prattiki tajbin, jiġi appoġġat il-bini tal-kapaċitajiet u l-iskambju bilaterali u multilaterali ta' fehmiet fis-setturi kollha affettwati u biex jingħataw pariri dwar tranzizzjoni ġusta għall-awtoritajiet u l-partijiet ikkonċernati involuti f'attivitajiet relatati mal-JTM. Dan jinkludi wkoll paġna tal-web u formola ta' kuntatt dedikati⁵³.

Il-JTP tibni fuq u tespandi l-inizjattiva tar-Regjuni tal-Faħam fi Tranzizzjoni, li se żżomm fluss ta' hidma dedikat għar-regjuni tal-faħam, tal-pit u tax-shale bituminuż madwar l-UE⁵⁴. Il-JTP se tipprovdi wkoll pariri permezz ta' għadd ta' gruppi ta' hidma dedikati għall-involvement tal-partijiet ikkonċernati u għal setturi speċifiċi b'intensità ta' karbonju, jiġifieri l-azzar, is-siment, is-sustanzi kimiċi.

Barra minn hekk, il-Kummissjoni qed tippjana li toħloq, fi hdan il-pjattaforma, bażi tad-*data* ta' proġetti u ta' esperti sabiex tistabbilixxi network għall-Istati Membri, ir-regjuni u l-partijiet ikkonċernati fejn jistgħu jaqsmu fehmiet u prattiki tajbin u jgħinu biex tinholoq sensiela ta' proġetti sostenibbli.

Fil-prinċipju, il-JTP se tipprovdi assistenza lir-regjuni identifikati fit-TJTPs. Regjuni oħrajn jistgħu jiġu mistiedna jippartecipaw fil-hidma tal-pjattaforma sabiex jiffaċilitaw l-iskambju ta' fehmiet u l-apprendiment tal-politika, inklużi dawk ir-regjuni li jippartecipaw fl-inizjattiva tar-Regjuni tal-Faħam fi Tranzizzjoni iżda li ma jirċevux appoġġ mill-JTF.

8. KOMPLEMENTARJETAJIET

<i>Dispożizzjonijiet rilevanti fil-leġiżlazzjoni</i>	
<i>Regolament</i>	<i>Artikoli, premissi jew annessi</i>
Ir-Regolament dwar il-Fond għal Tranzizzjoni Ġusta (2021/1056)	Artikolu 11 – Il-pjanijiet territorjali għal tranzizzjoni ġusta Anness II – Mudell għall-pjanijiet territorjali għal tranzizzjoni ġusta Premessi 4, 7
Ir-Regolament dwar Dispożizzjonijiet Komuni	Artikolu 11 – Kontenut tal-Ftehim ta' Sħubija Artikolu 22 – Il-kontenut tal-programmi

⁵³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism/just-transition-platform_mt

⁵⁴ https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/initiative-for-coal-regions-in-transition_en

(2021/1060)	
Legiżlazzjoni relatata	
Ir-Regolament InvestEU ⁵⁵	
Ir-Regolament dwar il-Facilità ta' Self għas-Settur Pubbliku ⁵⁶	

“Meta l-Istati Membri jkollhom l-intenzjoni li jagħmlu użu mill-possibbiltà li jirċievu appoġġ taħt il-pilastru l-oħra tal-Mekkaniżmu ta' Tranżizzjoni Ġusta, il-pjanijiet territorjali għal tranżizzjoni ġusta tagħhom għandhom jistabbilixxu s-setturi u l-oqsma tematiċi previsti li għandhom jiġu appoġġati taħt dawk il-pilastru” (l-Artikolu 11(5) tal-JTF).

Il-JTM jikkonsisti – minbarra l-JTF (pilastru 1) – minn skema dedikata taħt il-Programm InvestEU (pilastru 2) u faċilità ta' self għas-settur pubbliku (pilastru 3). Dawn iż-żewġ pilastru l-oħrajn se jimmobilizzaw investimenti addizzjonali għall-benefiċċju ta' territorji ta' tranżizzjoni ġusta billi jiġu mhegġa l-investimenti privati u billi jiġi ingranat l-investment pubbliku. L-aċċess għall-pilastru 2 u 3 huwa skattat mit-TJTPs, li jeħtieġ li jindikaw il-komplementarjetajiet bejn il-pilastru, kif ukoll is-setturi u l-attivitajiet li għandhom jiġu appoġġati mill-pilastru 2 u 3. Il-proġetti appoġġati mill-pilastru 2 u 3 jistgħu jkunu jinsabu barra mit-territorji tat-TJTP, sakemm ikunu ta' benefiċċju għat-territorji eliġibbli billi jgħinu biex jiġu ssodisfati l-ħtiġijiet ta' żvilupp li jirriżultaw mit-tranżizzjoni, kif speċifikat fil-pjan ta' tranżizzjoni territorjali ġusta^{57,58}. Iż-żewġ pilastru 2 u 3 għandhom il-baži ġuridika tagħhom stess li tiddefinixxi l-eliġibbiltà tal-investimenti.

Skont il-Pilastru 2 tal-JTM, il-Kummissjoni se tistabbilixxi **Skema dedikata għal Tranżizzjoni Ġusta** taħt il-programm InvestEU. Il-programm InvestEU huwa garanzija baġitarja pprovduta lis-Sħab ta' Implimentazzjoni. Il-Grupp tal-BEI se jibbenefika mill-parti l-kbira tal-garanzija tal-UE iżda l-IFIs u l-banek promozzjonali nazzjonali l-oħrajn jistgħu jibbenefikaw ukoll mir-riżorsi disponibbli. L-Iskema għal Tranżizzjoni Ġusta għandha tappoġġa investimenti ekonomikament vijabbli mis-setturi privati u pubbliċi allinjati ma' objettivi ta' tranżizzjoni ġusta u tista' tiġi implimentata taħt kwalunkwe prodott finanzjarju taħt l-erba' twieqi ta' politika tal-InvestEU⁵⁹, biex jitravwem it-tkabbir ekonomiku u fl-aħħar mill-aħħar tiżdied l-attrazzjoni ekonomika tat-territorji b'TJTP approvat. Pereżempju, il-proġetti tal-infrastruttura tat-trasport u tal-enerġija li jtejbju l-konnettività ta' reġjuni tat-tranżizzjoni ġusta jistgħu jiġu ffinanzjati mill-Pilastru 2 anke jekk jiġu implimentati f'reġjuni oħrajn, diment li tali proġetti jkunu ta' benefiċċju għar-reġjuni kkonċernati u jkunu ġġustifikati fit-TJTPs.

⁵⁵ Ir-Regolament (UE) 2021/523 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Marzu 2021 li jistabbilixxi l-Programm InvestEU u li jemenda r-Regolament (UE) 2015/1017.

⁵⁶ Ir-Regolament (UE) 2021/1229 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-facilità ta' self għas-settur pubbliku taħt il-mekkaniżmu għal Tranżizzjoni Ġusta.

⁵⁷ “Il-proġetti fit-territorji identifikati fil-pjanijiet territorjali ta' tranżizzjoni ġusta, jew il-proġetti li huma ta' benefiċċju għat-tranżizzjoni ta' dawk it-territorji, anki jekk ma jkunux jinsabu fit-territorji nfushom, jistgħu jibbenefikaw mill-Iskema, iżda biss meta l-finanzjament barra t-territorji ta' tranżizzjoni ġusta jkun essenzzjali għat-tranżizzjoni f'dawk it-territorji.” (Il-Premessa 30 tar-Regolament InvestEU).

⁵⁸ “il-proġetti [...] jkunu ta' benefiċċju għat-territorji identifikati fil-pjan territorjali ta' tranżizzjoni ġusta, anke jekk il-proġetti ma jkunux jinsabu f'dawk it-territorji” (ir-Regolament dwar il-Facilità ta' Self għas-Settur Pubbliku, l-Artikolu 9(1), il-punt (a)).

⁵⁹ https://europa.eu/investeu/investeu-fund/about-investeu-fund_en

Il-Faċilità ta' Self ghas-Settur Pubbliku (PSLF) se tappoġġa biss l-investimenti pubbliċi, billi tgħaqqad l-appoġġ għall-għotjiet ipprovdut mill-Kummissjoni (EUR 1.5 biljun) u s-self mill-BEI (EUR 10 biljun). B'mod ġenerali, il-PSLF tistenna li timmobilizza bejn EUR 25 u 30 biljun f'investiment pubbliku. Jekk ir-riżorsi għall-appoġġ tal-UE għall-għotjiet jizjed, jew jekk ikun meħtieġ għall-implimentazzjoni korretta tal-Faċilità, il-Faċilità tista' tiġi estiża għal sħab finanzjarji oħrajn minbarra l-BEI. Din se tiffinanzja proġetti li l-fluss ta' dħul iġġenerat tagħhom ma huwiex biżżejjed biex ikopri l-kostijiet tal-investiment. Dawn il-proġetti huma mistennija jinkludu t-tipi kollha ta' infrastruttura pubblika, bħall-enerġija u t-trasport, l-infrastruttura soċjali u l-akkomodazzjoni soċjali, jew proġetti ta' infrastruttura urbana. Il-Pilastru 3 se jinkludi wkoll appoġġ ta' konsulenza sabiex jgħin fil-ġenerazzjoni ta' riżerva ta' proġetti. Il-proġetti li jirċievu appoġġ mill-PSLF ma jistgħux jirċievu appoġġ taħt xi programm ieħor tal-Unjoni, inkluż il-pilastru 1 u 2, għall-istess attivitajiet. Il-PSLF se tiġi implimentata permezz ta' ġestjoni diretta u sejha għal proġetti, bil-kompetizzjoni limitata fl-Istati Membri fl-ewwel stadju, u aktar tard tinfetħ fil-livell tal-UE.

“sinerġiji u komplementarjetajiet ma' programmi rilevanti oħra tal-Unjoni biex jiġu indirizzati l-ħtiġijiet ta' żvilupp identifikati” (l-Artikolu 11(2)(j) tal-JTF)

Se jkunu meħtieġa sorsi komplementari ta' **finanzjament ieħor tal-UE** biex jinkiseb l-impatt meħtieġ fuq it-territorji magħżula. Tali komplementarjetajiet għandhom jiġu spjegati fid-dettall fit-TJTPs. L-informazzjoni pprovduta għandha tkun konsistenti mad-deskrizzjoni tas-sinerġiji u l-komplementarjetajiet inklużi fil-Ftehim ta' Sħubija u fil-programmi relatati. Huwa importanti wkoll li tiġi enfasizzata l-linja ta' demarkazzjoni mal-FEŻR u mal-FSE+, meta titqies il-loġika ta' intervent tal-JTF. Perezempju, filwaqt li l-JTF se jappoġġa prinċipalment id-diversifikazzjoni ekonomika u t-taħriġ mill-ġdid jew it-titjib tal-ħiliet biex jittaffew l-impatti soċjoekonomiċi tat-tranzizzjoni, l-investimenti fl-użu tat-teknoloġija u tal-infrastruttura għal enerġija nadifa affordabbli u t-tnaqqis tal-emissjonijiet ta' gassijiet serra jistgħu b'mod partikolari jiġu appoġġati mill-FEŻR u mill-Fond ta' Koeżjoni (Objettivi ta' Politika 2 u 3). Għall-modernizzazzjoni ekonomika, għandhom jinstabu sinerġiji mal-FEŻR permezz ta' speċjalizzazzjoni intelligenti (Objettiv ta' Politika 1). Bl-istess mod, għandhom jiġu żgurati sinerġiji mal-FEŻR (Objettiv ta' Politika 4) u mal-FSE+ għall-iżvilupp ta' ħiliet ekoloġiċi u impjiegi ekoloġiċi. L-iżvilupp ta' sistemi u ta' servizzi godda fl-oqsma tal-impjiegi, l-edukazzjoni u t-taħriġ u l-inklużjoni soċjali indirizzati lill-popolazzjoni kollha kemm hi jew gruppi fil-mira usa' minn dawk milquta mit-tranzizzjoni jista' b'mod partikolari jiġi appoġġat mill-FSE+. Sorsi oħrajn ta' finanzjament jistgħu jinkludu l-Faċilità Nikkollegaw l-Ewropa⁶⁰, il-programm LIFE⁶¹, InvestEU⁶², Orizzont Ewropa⁶³, il-Programm Ewropa Diġitali⁶⁴, il-Fond ta' Riċerka għall-Faħam u l-Azzar⁶⁵ jew il-Fond għall-Innovazzjoni⁶⁶ u l-Fond għall-Modernizzazzjoni tal-EU ETS⁶⁷.

⁶⁰ https://cinea.ec.europa.eu/index_en

⁶¹ <https://ec.europa.eu/easme/en/life>

⁶² https://europa.eu/investeu/home_en

⁶³ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe_en

⁶⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>

⁶⁵ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/research-fund-coal-and-steel-rfcs_en

Il-Faċilità għall-Irkupru u r-Reżiljenza (RRF) se tagħmel l-appoġġ mhux ripagabbli u ta' self disponibbli għar-riformi u l-investimenti mill-Istati Membri, biex tippromwovi l-koeżjoni, taċċellera l-irkupru mill-kriżi tal-COVID-19 u tagħmel l-ekonomiji u s-soċjetajiet tal-Unjoni aktar sostenibbli, reżiljenti u mhejjija aħjar għall-isfidi u l-opportunitajiet tat-tranzizzjonijiet ekoloġiċi u digitali. Se jingħata appoġġ abbażi ta' pjanijiet nazzjonali għall-irkupru u r-reżiljenza. Huwa importanti li jiġu żgurati sinerġiji, komplementarjetajiet, koerenza, konsistenza u linji ta' demarkazzjoni fuq bażi ta' każ b'każ bejn l-RRF u l-appoġġ tal-politika ta' koeżjoni (inkluż il-JTF), filwaqt li jitqiesu l-proċeduri fir-Regolament tal-RRF⁶⁸.

⁶⁶ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_en

⁶⁷ https://ec.europa.eu/clima/policies/budget/modernisation-fund_en

⁶⁸ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en